

KALKINMA AJANSLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SEÇİLMİŞ GÖSTERGELERLE AVRUPA BİRLİĞİ ÜYESİ, ADAY ÜLKELER VE TÜRKİYE’NİN 2021 YILI DIŞ TİCARET GÖRÜNÜMÜ

2023

İçindekiler

GİRİŞ	4
1. AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet Ticareti Büyümesi	5
1.1. İhracat Büyümesi.....	5
1.2. İthalat Büyümesi.....	7
2. AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal Ticaretinin Sektörel Dağılımı	9
2.1. İhracatın Sektörel Dağılımı	9
2.1.1. Mal İhracatı İçinde Gıdanın Oranı	11
2.1.2. Mal İhracatı İçinde Tarımsal Ham Maddenin Oranı	12
2.1.3. Mal İhracatı İçinde Akaryakıtın Oranı	13
2.1.4. Mal İhracatı İçinde Maden ve Metalin Oranı	14
2.1.5. Mal İhracatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı	15
2.2. İthalatın Sektörel Dağılımı	16
2.2.1. Mal İthalatı İçinde Gıdanın Oranı	18
2.2.2. Mal İthalatı İçinde Tarımsal Ham Maddenin Oranı	19
2.2.3. Mal İthalatı İçinde Akaryakıtın Oranı	20
2.2.4. Mal İthalatı İçinde Maden ve Metallerin Oranı.....	21
2.2.5. Mal İthalatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı	22
3. AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet Ticaretinin Sektörel Dağılımı	23
3.1. Hizmet İhracatının Sektörel Dağılımı	23
3.1.1. Hizmet İhracatı İçinde Ulaştırmanın Oranı	25
3.1.2. Hizmet İhracatı İçinde Seyahat Hizmetlerinin Oranı	26
3.1.3. Hizmet İhracatı İçinde Sigortacılık ve Finansal Hizmetlerin Oranı	27
3.1.4. Hizmet İhracatı İçinde Bilgisayar, Bilgi İletişim ve Diğer Hizmetlerin Oranı.....	28
3.2. Hizmet İthalatının Sektörel Dağılımı	29
3.2.1. Hizmet İthalatı İçinde Ulaştırmanın Oranı	31
3.2.2. Hizmet İthalatı İçinde Seyahat Hizmetlerinin Oranı	32
3.2.3. Hizmet İthalatı İçinde Sigortacılık ve Finans Hizmetlerinin Oranı.....	33
3.2.4. Hizmet İthalatı İçinde Bilişimin Oranı	34
4. Türkiye'nin Mal ve Hizmet Sektörlerinde Dış Ticaretinin Görünümü	35
4.1. Mal İhracat ve İthalatının Yıllara Göre Değişiminin İncelenmesi	37
4.2. Hizmet İhracat ve İthalatının Yıllara Göre Değişiminin İncelenmesi	38
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	39

Tablo Listesi

Tablo 1- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İhracatı Yıllık Büyümesi.....	5
Tablo 2- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İthalatı Yıllık Büyümesi	7
Tablo 3- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatının Sektörel Dağılımı	9
Tablo 4- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracat Hacmi	10
Tablo 5- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatının Sektörel Dağılımı	16
Tablo 6- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatının Hacmi.....	17
Tablo 7- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatının Sektörel Dağılımı.....	23
Tablo 8- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracat Hacmi.....	24
Tablo 9- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatının Sektörel Dağılımı.....	29
Tablo 10- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalat Hacmi	30

Grafik Listesi

Grafik 1- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İhracatı Yıllık Büyümesi (İlk 20 Ülke).....	6
Grafik 2- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İthalatı Yıllık Büyümesi (İlk 20 Ülke).....	8
Grafik 3- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı Büyüklüğü.....	10
Grafik 4- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde Gıdanın Oranı (İlk 20 Ülke)..	11
Grafik 5- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İhracatı İçinde Tarımsal Hammaddenin Oranı (İlk 20 Ülke)	12
Grafik 6- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde Akaryakıtın Oranı (İlk 20 Ülke)	13
Grafik 7- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde Maden ve Metalin Oranı (İlk 20 Ülke).....	14
Grafik 8- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı (İlk 20 Ülke).....	15
Grafik 9- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatı Büyüklüğü.....	17
Grafik 10- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatı İçinde Gıdanın Oranı (İlk 20 Ülke).	18
Grafik 11- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde Tarımsal Hammaddenin Oranı (İlk 20 Ülke)	19
Grafik 12- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde Akaryakıtın Oranı (İlk 20 Ülke)	20
Grafik 13- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde Maden ve Metalin Oranı (İlk 20 Ülke).....	21
Grafik 14- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı (İlk 20 Ülke).....	22
Grafik 15- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı Büyüklüğü	24
Grafik 16- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Ulaştırmanın Oranı (İlk 20 Ülke).....	25
Grafik 17- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Seyahatın Oranı (İlk 20 Ülke).....	26
Grafik 18- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Sigortacılık ve Finansal Hizmetlerin Oranı (İlk 20 Ülke).....	27
Grafik 19- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Bilgisayar, Bilgi İletişim ve Diğer Hizmetlerin Oranı (İlk 20 Ülke).....	28
Grafik 20- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı Büyüklüğü	30
Grafik 21- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Ulaştırmanın Oranı (İlk 20 Ülke).....	31
Grafik 22- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Seyahat Hizmetlerinin Oranı (İlk 20 Ülke)	32
Grafik 23- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Sigortacılık ve Finans Hizmetlerinin Oranı (İlk 20 Ülke).....	33
Grafik 24- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Bilişim Hizmetlerinin Oranı (İlk 20 Ülke)	34
Grafik 25- Türkiye'nin Mal İhracat ve İthalatının Karşılaştırılması 2020-2021	35
Grafik 26- Türkiye'nin Hizmet İhracat ve İthalatının Karşılaştırılması 2020-2021	36
Grafik 27- Türkiye'nin Mal İhracat-İthalat Hacmi (Son 10 Yıl).....	37
Grafik 28- Türkiye'nin Hizmet İhracat-İthalat Hacmi (Son 10 Yıl)	38

GİRİŞ

2021 yılında Dünya ticareti 22 trilyon Amerikan Dolarını (USD) aşmış, bir önceki yıla göre %27 büyüme kaydetmiştir.¹ Pandemi sonrası küresel ticaret, pandemi önceki dönemi geride bırakmış ve büyümesini sürdürmektedir. Türkiye'nin küresel ticaretteki konumu, karakteri ve geleceği ticaret raporlarının ışığında değerlendirilerek ülkenin dış ticaretteki konumunun güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Ticaret raporları; hacim, mesafe, pazar payı, konsantrasyon, partner gibi göstergelerle inceleneceği gibi miktar ve oran bazında da incelenebilir. Bu çalışmada ise mal ve hizmet ticaretindeki ana sektörlerin Avrupa Birliği (AB) bölgesinde ve Türkiye'deki payları oransal olarak kendi iç dinamikleriyle incelenmiştir. Bu raporun amacı özellikle gelişmiş ülkelerin bu ticaretteki sektörel pay dağılımları ile Türkiye'yi kıyaslamaktır. Elbette her ülke coğrafi konum, iklim, sosyoekonomik yapı ve siyasal durum itibarıyla farklılıklar göstermektedir. Bu durum ülkelerin üretim ve ticaretlerine de doğal olarak yansımaktadır. Ancak günümüzde gelişmiş ekonomilerin ihracatında tarım, maden ve sanayi hammadde ürünlerinin ağırlığı azalırken hizmetlerin ve yüksek teknoloji gerektiren sanayinin ihracatının arttığı da gözlemlenmektedir.

Bu çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin uluslararası seçilmiş göstergeleriyle² AB üyesi, AB'ye aday ülkeler ve Türkiye'nin dış ticaret görünümü 2021 yılı verileriyle bir önceki yıla göre incelenmiştir. Özellikle Türkiye'nin dış ticaretinin ağırlıklı Avrupa kıtası ile olması, AB ve aday ülkelerin de Türkiye ile ticaretinin gelişmiş olması bu çalışma için zemin oluşturmuştur.

Rapor, söz konusu bölgelerde mal ve hizmet ticaretinin görünümünü ve Türkiye'nin bölgedeki konumunu ortaya koymayı amaçlamıştır. İlk bölümde bölgedeki mal ve hizmet ticaretinin ihracat ve ithalattaki büyümeleri, ikinci bölümde mal ticaretinin sektörel dağılımı (gıda, tarımsal hammadde, akaryakıt, maden, imalat), üçüncü bölümde hizmet ticaretinin sektörel dağılımı (ulaştırma, seyahat, sigortacılık ve finansal hizmetler, bilgisayar, bilgi iletişim ve diğer hizmetler) incelenmiş; sonrasında Türkiye'nin son on yılda seçilmiş göstergelerle geldiği son durum özetlenmiştir. Son bölümde ise genel değerlendirme ve sonuç bölümü yer alacaktır.

¹ İlgili veriler trademap.org sitesinden küresel ihracat baz alınarak derlenmiştir.

<https://www.trademap.org/Index.aspx>

² TÜİK verileri Dünya Bankası-Dünya Kalkınma Göstergeleri (WDI 2022) raporundan alınmıştır.

<https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler/tabloyilSutunGetir.do?durum=acKapa&menuNo=91&altMenuGoster=1>

1. AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet Ticareti Büyümesi

1.1. İhracat Büyümesi

Bölgede pandemi sonrasında küresel bazda yarattığı ekonomik canlanma göze çarpmaktadır. AB bölgesinde ihracattaki büyüme oranlarında nispeten düşük ticaret hacmine sahip Karadağ, Arnavutluk ve Hırvatistan gibi ülkeler başı çekmektedir. Türkiye bir önceki yıla göre yaklaşık %25'lik büyüme oranı ile bu ülkeleri izlemektedir. Türkiye'yi Yunanistan ve Estonya takip etmektedir. Ticaret hacmi yüksek ülkelerin ihracat büyümesinde daha aşağılarda yer aldığı gözlemlenmektedir. (Tablo ve Grafik 1)

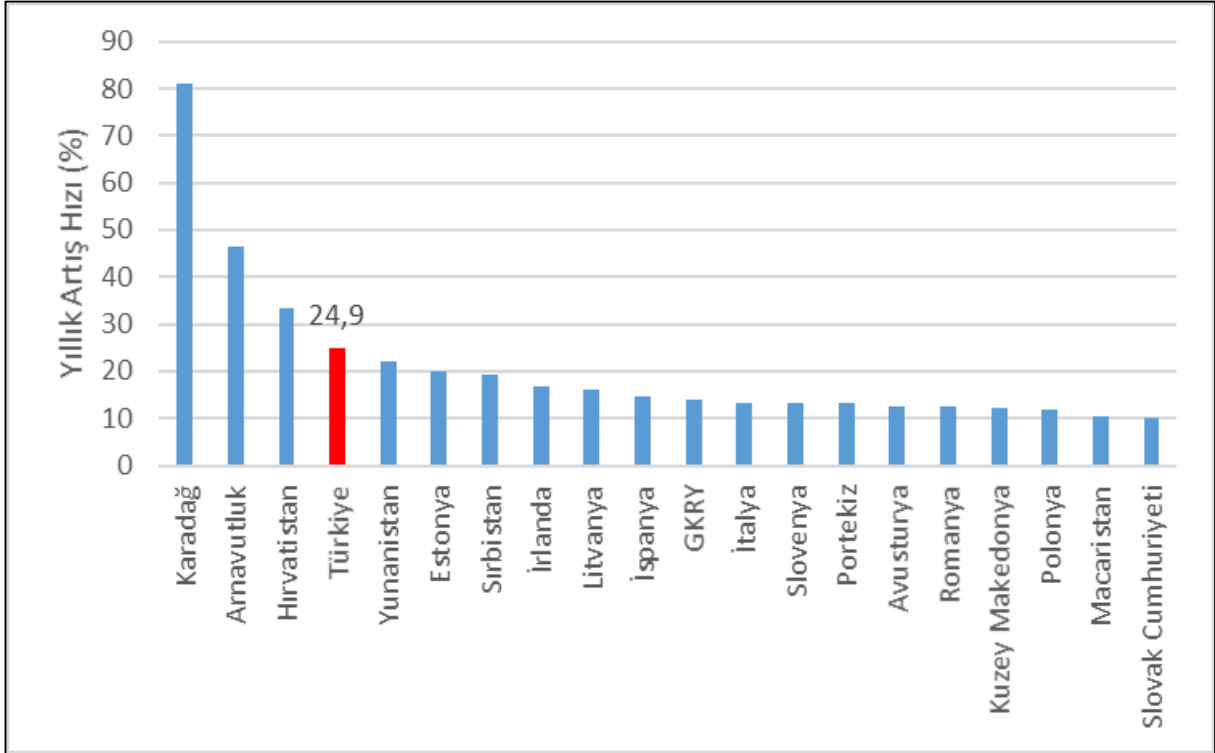
Tablo 1- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İhracatı Yıllık Büyümesi

Ülke	Yıllık Artış Hızı (%)	Ülke	Yıllık Artış Hızı (%)
Karadağ	81,1	Kuzey Makedonya	12,3
Arnavutluk	46,5	Polonya	12
Hırvatistan	33,3	Macaristan	10,3
Türkiye	24,9	Slovak Cumhuriyeti	10,2
Yunanistan	21,9	Bulgaristan	9,9
Estonya	19,8	Almanya	9,9
Sırbistan	19,4	Lüksemburg	9,7
İrlanda	16,6	Belçika	9,6
Litvanya	15,9	Fransa	9,3
İspanya	14,7	Malta	8,2
GKRY	14	Danimarka	7,8
İtalya	13,3	İsveç	7,5
Slovenya	13,2	Hollanda	6,6
Portekiz	13,1	Letonya	6,2
Avusturya	12,7	Çekya	5,1
Romanya	12,5	Finlandiya	4,7

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

Grafik 1- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İhracatı Yıllık Büyümesi (İlk 20 Ülke)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

1.2. İthalat Büyümesi

AB Bölgesi ithalatına bakıldığında ise benzer ülkelerin ithalatında ihracata benzer şekilde büyümenin kaydedildiği görülmektedir. Bu durumun istisnası ise Türkiye'dir. Türkiye, ithalattaki %2 büyüme ile İrlanda'nın üzerinde sondan ikinci sırada yer almaktadır. Bu durumun sebepleri arasında ülkenin ihracat odaklı büyüme politikası ile döviz kurlarındaki ani yükselme neticesinde ithalattaki duraklama ve Türk Lira'sının değer kaybetmesiyle ihracattaki ani artışın neden olduğu düşünülebilir. Bölgedeki ithalat artış hızında Arnavutluk, Estonya ve Sırbistan ilk üç sırada yer almaktadır. (Tablo ve Grafik 2)

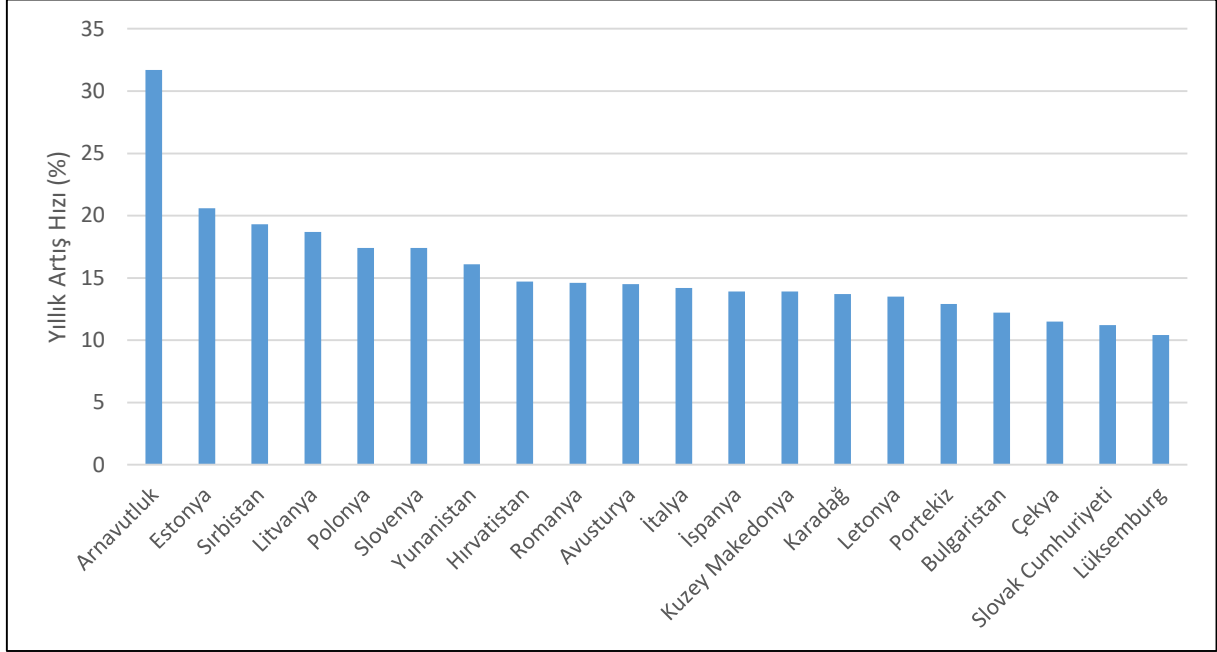
Tablo 2- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İthalatı Yıllık Büyümesi

Ülke	Yıllık Artış Hızı (%)	Ülke	Yıllık Artış Hızı (%)
Arnavutluk	31,7	Bulgaristan	12,2
Estonya	20,6	Çekya	11,5
Sırbistan	19,3	Slovak Cumhuriyeti	11,2
Litvanya	18,7	Lüksemburg	10,4
Polonya	17,4	İsveç	9,4
Slovenya	17,4	Almanya	9,3
Yunanistan	16,1	GKRY	9,2
Hırvatistan	14,7	Belçika	9,1
Romanya	14,6	Macaristan	8,7
Avusturya	14,5	Danimarka	8,2
İtalya	14,2	Fransa	8
İspanya	13,9	Malta	7,6
Kuzey Makedonya	13,9	Finlandiya	5,3
Karadağ	13,7	Hollanda	5,1
Letonya	13,5	Türkiye	2
Portekiz	12,9	İrlanda	-3,7

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

Grafik 2- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal ve Hizmet İthalatı Yıllık Büyümesi (İlk 20 Ülke)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2. AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal Ticaretinin Sektörel Dağılımı

2.1. İhracatın Sektörel Dağılımı

AB Bölgesinde mal ihracatı; gıdanın, tarımsal hammaddelerin, akaryakıtın, maden-metalin ve imalat sanayinin toplam içindeki oranlarıyla incelenmiştir.

Tablo 3-AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatının Sektörel Dağılımı

Ülke	Mal İhracatı (Milyar \$)	Gıdanın toplam içinde oranı (%)	Tarımsal hammaddelerin toplam içinde oranı (%)	Akaryakıtın toplam içinde oranı (%)	Maden ve metalin toplam içinde oranı (%)	İmalatın toplam içinde oranı (%)
Arnavutluk	4	-	-	-	-	-
Avusturya	202	8,2	1,9	2	3,4	79,4
Belçika	543	10,2	1,2	9,6	4,8	73,3
Bulgaristan	41	-	-	-	-	-
GKRY	4	30,1	0,9	26,4	6,9	32,1
Çekya	226	4,5	1,6	2,2	1,6	89,6
Almanya	1.632	5,5	0,9	2,6	3,3	83,7
Danimarka	125	17,2	2,3	4,4	1,9	72,4
Estonya	22	9,1	7,9	7	2,9	69,6
İspanya	384	17,4	1,1	6	3,9	64,9
Finlandiya	82	2,5	8,4	7	7,2	65,4
Fransa	585	13,6	1,1	3,2	2,6	76
Yunanistan	47	18,8	2,3	28,2	9,1	38,7
Hırvatistan	23	14,3	4	15,6	4,8	60,8
Macaristan	142	8,3	0,7	3,2	1,5	85,8
İrlanda	190	-	-	-	-	-
İtalya	610	10	0,8	3,1	2,9	80,9
Litvanya	41	16,5	3,1	10,2	2,9	66
Lüksemburg	17	9,4	0,9	0,2	5	82
Letonya	21	18	12,9	5,9	2,6	58,8
Karadağ	1	13,5	8,5	18,5	32,6	26,8
K. Makedonya	8	-	-	-	-	-
Malta	3	-	-	-	-	-
Hollanda	836	14,6	3	9	2,8	66,4
Polonya	338	13,3	1	2,2	4	79,4
Portekiz	75	12,9	2,4	5,8	2,9	75,8
Romanya	87	12,7	1,3	3,5	2,8	79,1
İsveç	190	6,3	4,8	6,9	6	71,7
Slovenya	57	4,6	1,5	4,1	4,4	85,2
Slovak Cumhuriyeti	104	4	1	2,8	2,4	89,7
Sırbistan	26	-	-	-	-	-
Türkiye	225	10,9	0,6	3,7	5	77,3

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

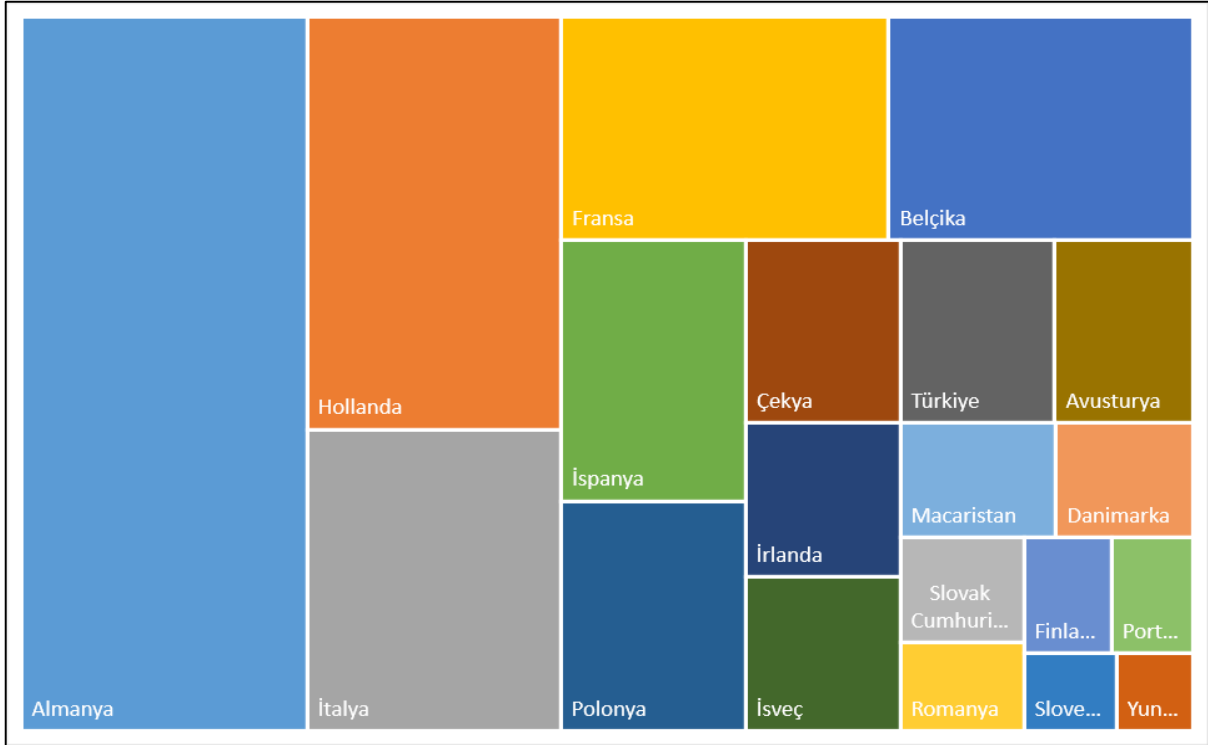
Mal ihracatının bölgedeki değer bakımından sıralamasına bakıldığında Almanya 1,632 trilyon USD ile ilk sırada gelmektedir. Almanya'yı Hollanda, İtalya ve Fransa takip etmektedir. Türkiye ise Çekya'nın altında 9. sırada yer almaktadır (Tablo 4 ve Grafik 3)

Tablo 4-AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracat Hacmi

Ülke	Mal İhracatı (Milyar USD)	Ülke	Mal İhracatı (Milyar USD)
Almanya	1.632	Finlandiya	82
Hollanda	836	Portekiz	75
İtalya	610	Slovenya	57
Fransa	585	Yunanistan	47
Belçika	543	Bulgaristan	41
İspanya	384	Litvanya	41
Polonya	338	Sırbistan	26
Çekya	226	Hırvatistan	23
Türkiye	225	Estonya	22
Avusturya	202	Letonya	21
İrlanda	190	Lüksemburg	17
İsveç	190	K. Makedonya	8
Macaristan	142	Arnavutluk	4
Danimarka	125	GKRY	4
Slovak Cumhuriyeti	104	Malta	3
Romanya	87	Karadağ	1

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

Grafik 3- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı Büyüklüğü

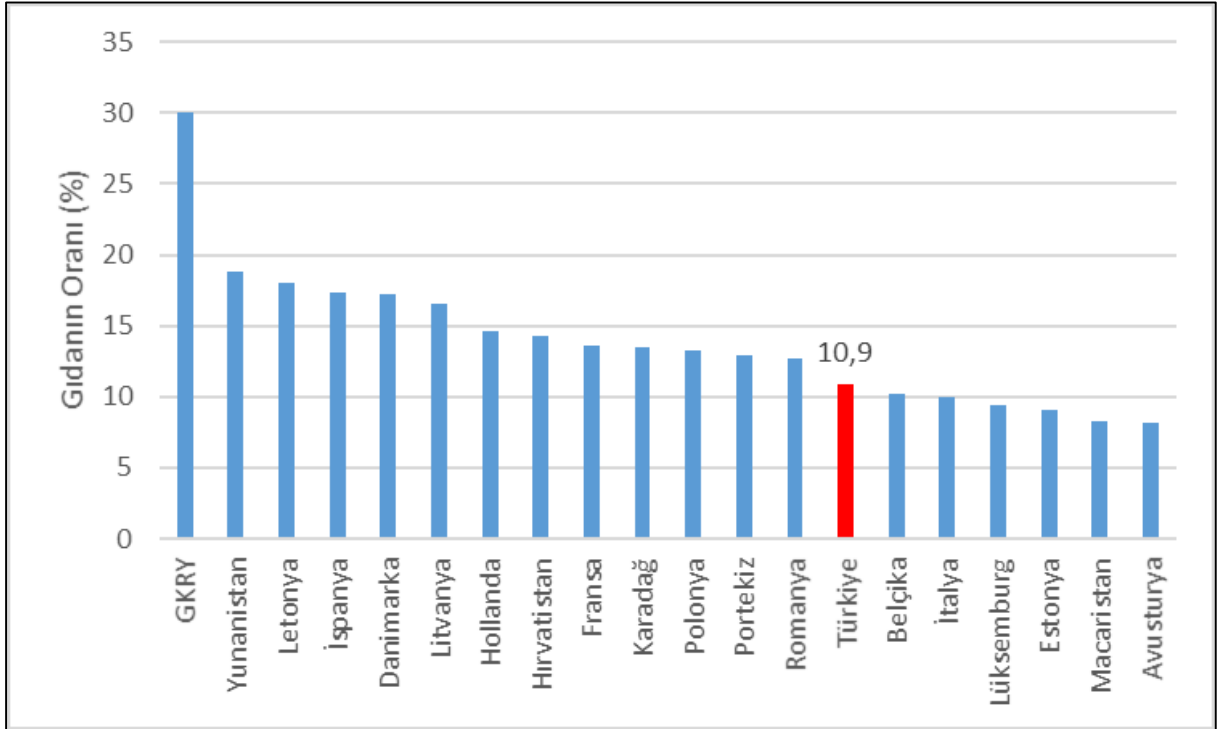

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.1.1. Mal İhracatı İçinde Gıdanın Oranı

Bölgede gıdanın mal ihracatı içindeki oranına bakıldığında veri elde edilemeyen ülkeler dışarıda tutulduğunda GKRY ve Yunanistan'ın ilk iki sırada olduğu görülmektedir. Bu durum daha sonraki bölümlerde de görüleceği üzere imalat sanayinin bu ülkelerde ağırlığının düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Almanya, İtalya gibi sanayisi gelişmiş ülkelerde düşük oran, gelişmiş gıda sanayilerine rağmen kendi içlerinde imalat sanayisinin ağırlığı ile açıklanabilir³. Türkiye'de ise mal ihracatında gıdanın toplam içindeki oranı %10,9'dur (Grafik 4).

Grafik 4-AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde Gıdanın Oranı (İlk 20 Ülke)

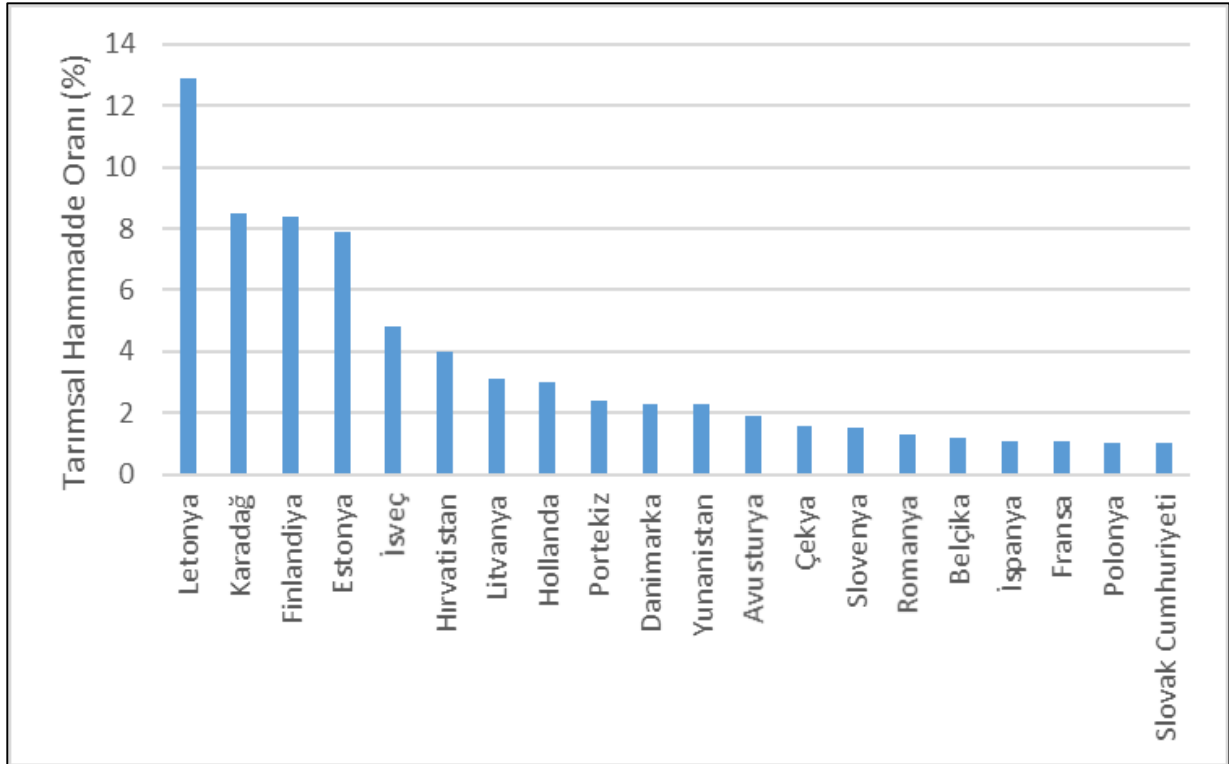
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

³ Örneğin Almanya'da imalat sanayisi ihracatının toplam mal ihracatındaki oranı %83,7, gıdanın oranı %5,5 'dir. Bu oran sırasıyla Çekya'da %89,6'ya-%4,5, GKRY ve Yunanistan'a benzer coğrafi ve iklim özellikleri gösteren yine bir Akdeniz ülkesi olan İtalya'da %80,9'a-%10'dur.

2.1.2. Mal İhracatı İçinde Tarımsal Ham Maddenin Oranı

Bölgede tarımsal ham maddenin mal ihracatı içindeki oranına bakıldığında Letonya dışındaki tüm ülkelerde oranın %10'un altında kaldığı görülmektedir. Bu durum tarımsal hammaddenin ülkelerin kendi ihtiyaçları ve gıda sanayisi için kullanıldığının bir göstergesidir. Türkiye veri elde edilemeyen ülkeler dışarıda tutulduğunda bu sıralamada %0,6 ile son sırada bulunmaktadır (Grafik 5). Bu durum gıda ürünlerinde net ihracatçı konumunda bulunan Türkiye'nin tarımsal hammadde ihtiyacının bir kısmını ithalatla karşıladığını göstermektedir.

Grafik 5- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İhracatı İçinde Tarımsal Hammaddenin Oranı (İlk 20 Ülke)

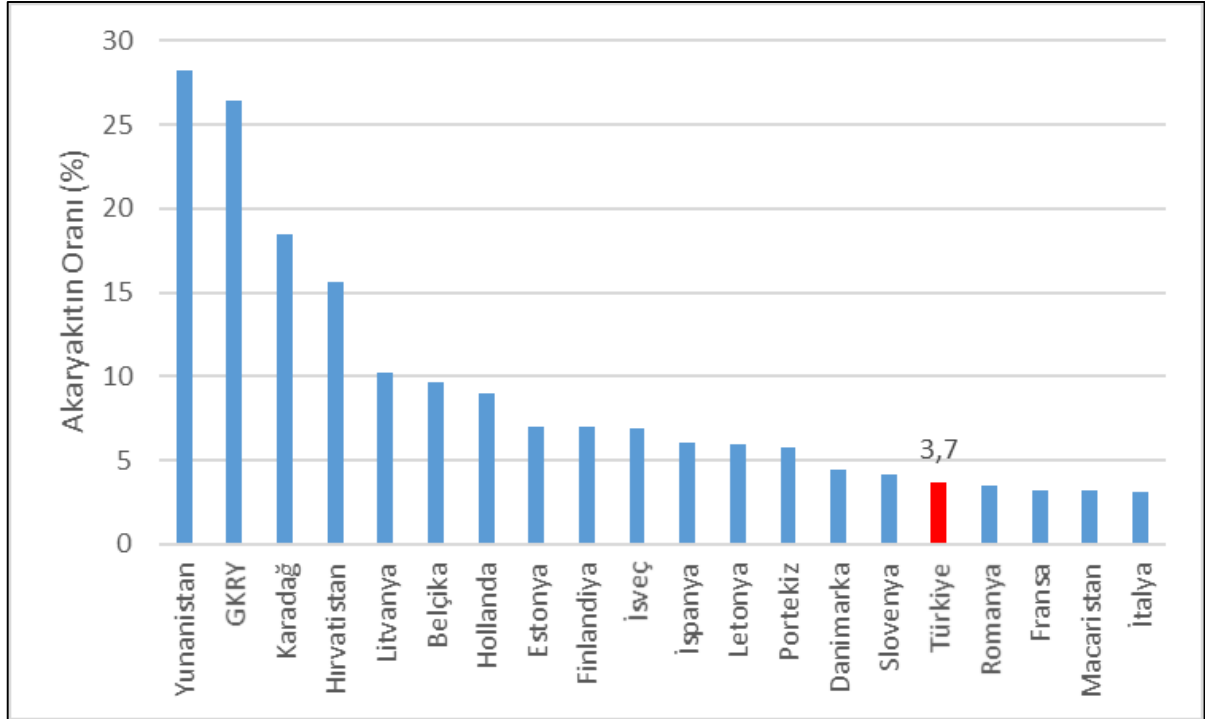

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.1.3. Mal İhracatı İçinde Akaryakıtın Oranı

Akaryakıt ihracatında Yunanistan %28,2, GKRY ise %26,4 ile kendi mal ihracatları içinde yüksek oranda akaryakıt ihracatı ile ilk iki sırada yer almaktadır. Ekonomisi ağırlıklı olarak turizm ve hizmetlere bağlı bu iki ülkenin bölgede nispeten sanayisinin daha az gelişmiş olması da bu sonuçta etkili olmaktadır. Yine bu ülkelerin Avrupa'ya akaryakıtın iletiminde geçiş ülkeleri olduğu unutulmamalıdır. Türkiye'nin petrol ihracatı ise %3,7 ile sınırlı kalmaktadır (Grafik 6). Ancak bu sektördeki ihracat ve ithalat gizli veri içerdiğinden akaryakıt ticareti ile ilgili yapılacak değerlendirme pek sağlıklı olmayacaktır.

Grafik 6- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde Akaryakıtın Oranı (İlk 20 Ülke)

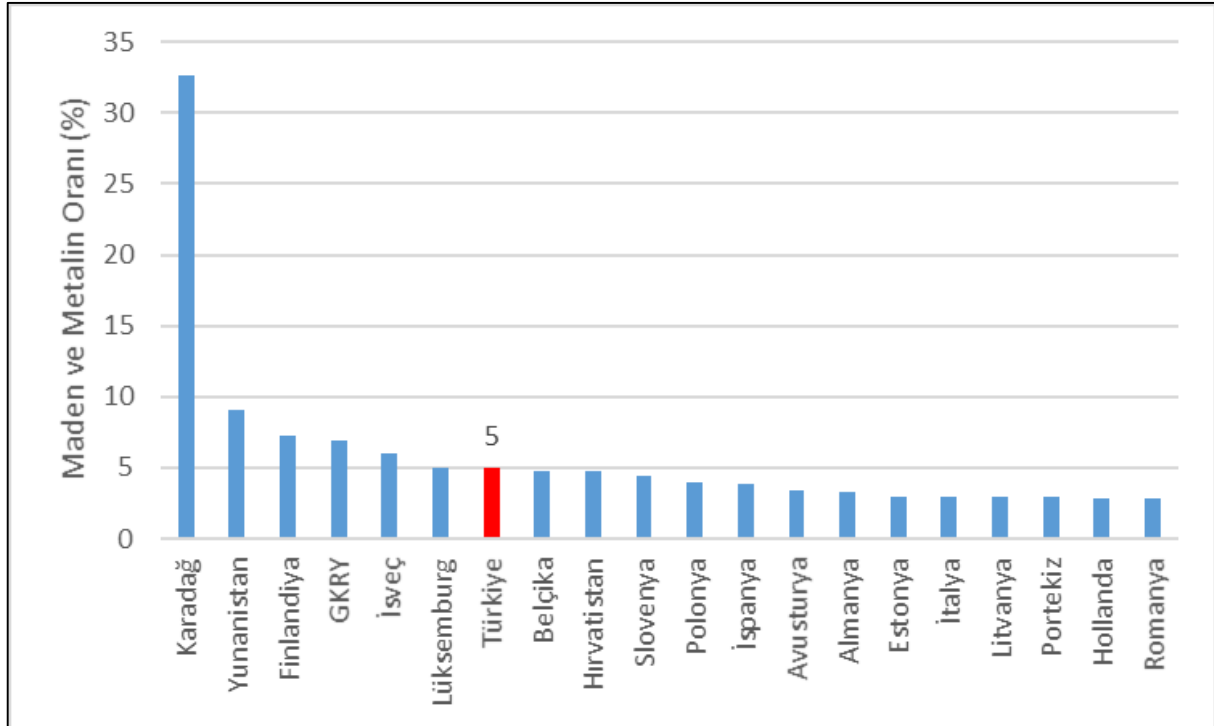

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.1.4. Mal İhracatı İçinde Maden ve Metalin Oranı

Maden ve metal ihracatı genellikle doğal kaynakların o ülkede bulunması ile ilgilidir. Ancak çıkarılan maden ve metallerin işlenerek nihai ürüne dönüştürülmesi sanayiye ve dolayısıyla ekonomiye daha fazla katma değer sağlamaktadır. Bu malların ihracatında maden ve metal varlığı ile bu ürünlerin ülkede işlenebilme kapasitesi birlikte değerlendirilmelidir.⁴ Bölge bu alanda incelendiğinde sadece Karadağ'ın %10 un üzerinde maden-metal ihracatı gerçekleştirdiği görülmektedir. Türkiye'nin maden-metal ihracatının toplam mal ihracatındaki oranı ise %5 düzeyindedir (Grafik 7).

Grafik 7- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İhracatı İçinde Maden ve Metalin Oranı (İlk 20 Ülke)

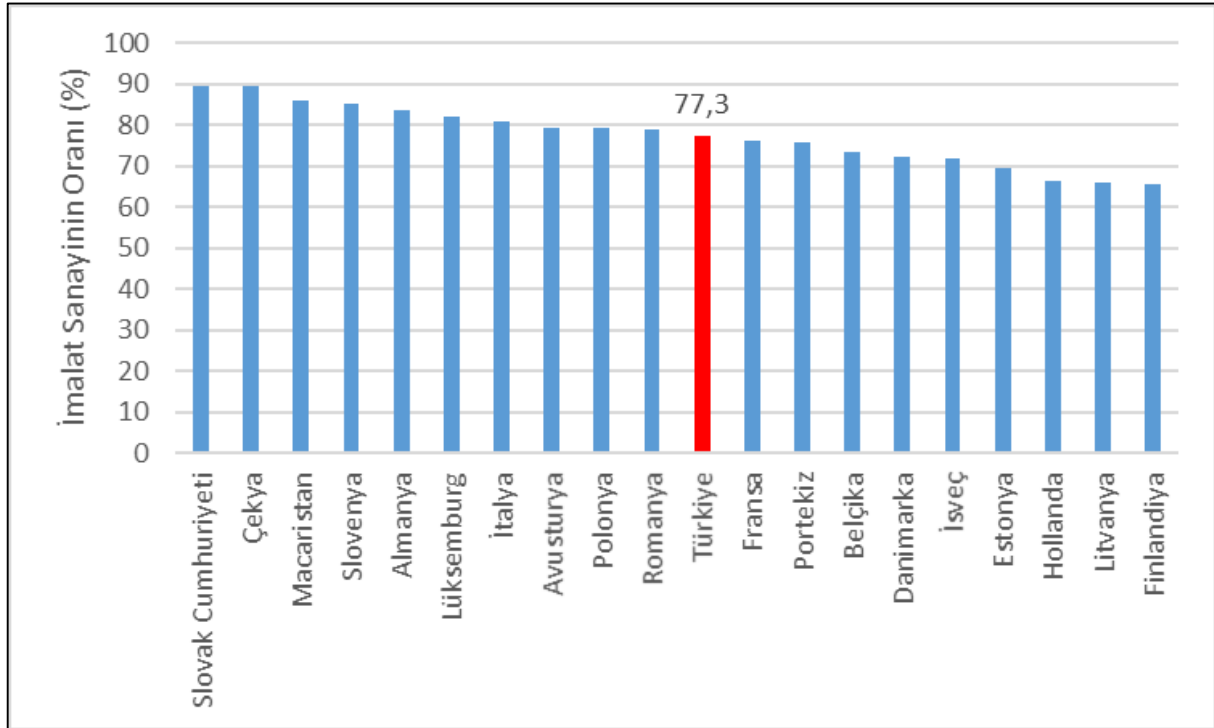
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

⁴ Sanayisi az gelişmiş bir ülke olan Yunanistan'ın bu alandaki ihracatının mal ihracatına oranı %9,1 iken bu oran İsveç gibi zengin maden yataklarına sahip ve çelik üretimi ile meşhur bir ülkede %6 civarında kalmıştır. Sanayisi gelişmiş ülkelerde bu oran sanayinin ham madde gereksinimi nedeniyle daha düşük kalmaktadır.

2.1.5. Mal İhracatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı

İmalat sanayi, genel olarak sanayi üretimi içindeki ağırlığı teşkil etmektedir. Avrupa’da nispeten refah seviyesi yüksek ve gelişmiş ülkelerin imalat sanayisinin de aynı oranda gelişme gösterdiği söylenebilir. Ancak verilen oranlar ülkelerin kendi mal ihracatı içindeki oranlarla kıyaslandığından imalat sanayisinin gelişmişliğinde tek kıstas olarak görülmemelidir.⁵ Ayrıca iç tüketim de bu değerlendirmeyi etkileyen faktörlerdendir. Slovak Cumhuriyeti, Çekya ve Macaristan bu değerlendirmede üst sıralarda yer almaktadır (Grafik 8).

Grafik 8- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye’nin Mal İhracatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı (İlk 20 Ülke)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

⁵ Örneğin bu oran Romanya’da %79,1 iken Türkiye’de %77,3’tür. Ancak Türkiye’nin imalat sanayisindeki ihracatı Romanya’dan fazladır. Yine Fransa örneğinde bu oran %76’dır. Fransa’nın imalat sanayi ihracatı da Türkiye’den fazladır.

2.2. İthalatın Sektörel Dağılımı

AB Bölgesinde mal ithalatı; ihracatta olduğu gibi gıdanın, tarımsal hammaddelerin, akaryakıtın, maden-metalin ve imalat sanayinin toplam içindeki oranlarıyla incelenmiştir.

Tablo 5- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatının Sektörel Dağılımı

Ülke	Mal İthalatı (Milyar \$)	Gıdanın toplam içinde oranı (%)	Tarımsal Hammaddelerin toplam içinde oranı (%)	Akaryakıtın toplam içinde oranı (%)	Maden ve metalin toplam içinde oranı (%)	İmalatın toplam içinde oranı (%)
Arnavutluk	8	-	-	-	-	-
Avusturya	219	7,4	2	5,2	4,4	75,1
Belçika	509	9,2	1,1	13,6	5,7	70,1
Bulgaristan	46	-	-	-	-	-
GKRY	10	15,3	0,6	18,4	1	63,5
Çekya	211	5,6	1	5,7	3,4	83,8
Almanya	1.419	7,7	1,3	8,7	5,2	71,5
Danimarka	121	12,8	2,3	8,2	1,8	73,5
Estonya	24	9,4	4	15,9	1,8	63,7
İspanya	418	11,1	1,1	13	4,2	65,1
Finlandiya	86	7,3	1,8	11,9	7,4	61,5
Fransa	714	9,8	1,2	10	2,7	74,5
Yunanistan	76	11,6	0,8	26,4	4,6	53,8
Hırvatistan	34	12,8	1,2	13,8	3,8	68,2
Macaristan	142	5,8	1,2	9	2,9	79,5
İrlanda	119	-	-	-	-	-
İtalya	550	9,9	1,8	12,9	6,1	66,9
Litvanya	45	11,3	2,7	16,7	2,6	64
Lüksemburg	26	12,1	1,9	6,4	6,9	67,7
Letonya	24	14,6	4	9,3	1,5	66,7
Karadağ	3	23,6	0,6	11,4	2,4	61,9
K. Makedonya	10	-	-	-	-	-
Malta	7	-	-	-	-	-
Hollanda	757	12	1,7	12,6	3	67
Polonya	338	8,3	1,4	6,2	4	77,6
Portekiz	97	14,1	1,8	11,5	2,8	69,7
Romanya	116	9,8	1,6	7,5	2,9	77,6
İsveç	187	10	1	9,7	3,3	71,1
Slovenya	58	6,5	1,9	7,4	5,6	78,1
Slovak Cumhuriyeti	104	5,9	1,2	8,2	3,5	80,3
Sırbistan	34	-	-	-	-	-
Türkiye	271	6,4	2,6	6,4	10,3	59,9

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

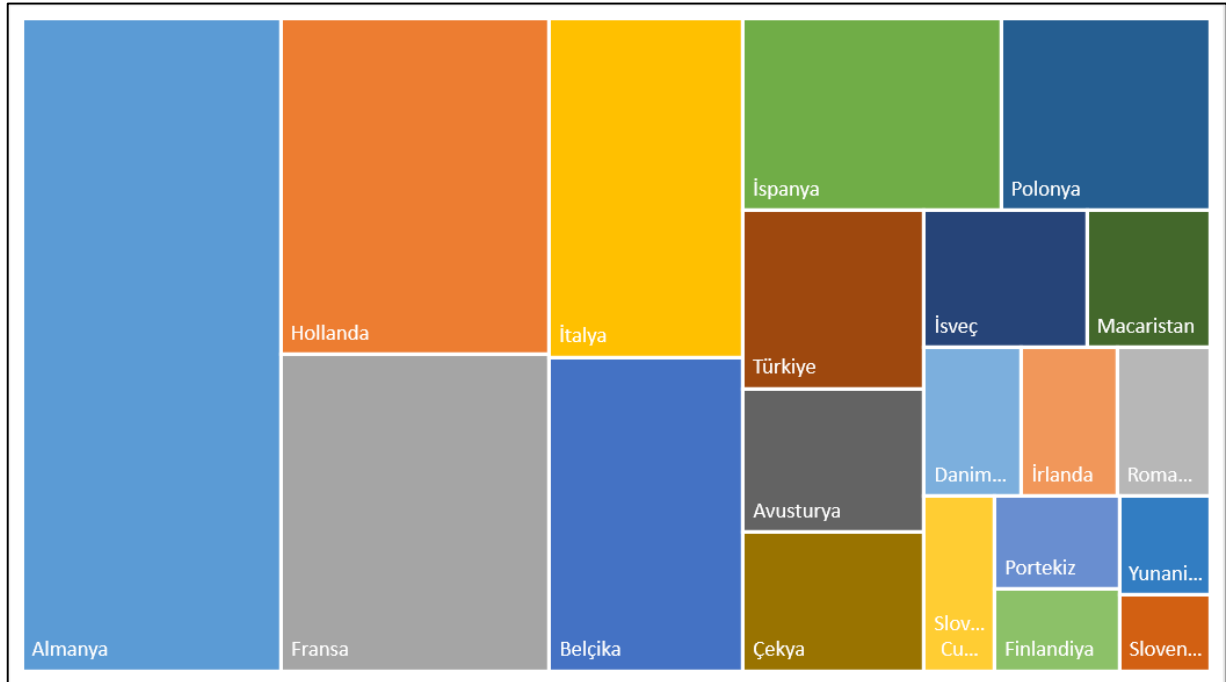
Mal ithalatının bölgedeki değer bakımından sıralamasına bakıldığında Almanya 1,419 trilyon USD ile ilk sırada gelmektedir. Almanya'yı Hollanda, Fransa ve İtalya takip etmektedir. Türkiye ise Polonya'nın altında 8. sırada yer almaktadır (Tablo 6 ve Grafik 9). Ülkelerin mal ihracat hacminin görünümü ile ithalatın görünümü büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Tablo 6- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatının Hacmi

Ülke	Mal İthalatı (Milyar USD)	Ülke	Mal İthalatı (Milyar USD)
Almanya	1.419	Portekiz	97
Hollanda	757	Finlandiya	86
Fransa	714	Yunanistan	76
İtalya	550	Slovenya	58
Belçika	509	Bulgaristan	46
İspanya	418	Litvanya	45
Polonya	338	Hırvatistan	34
Türkiye	271	Sırbistan	34
Avusturya	219	Lüksemburg	26
Çekya	211	Estonya	24
İsveç	187	Letonya	24
Macaristan	142	GKRY	10
Danimarka	121	K. Makedonya	10
İrlanda	119	Arnavutluk	8
Romanya	116	Malta	7
Slovak Cumhuriyeti	104	Karadağ	3

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

Grafik 9- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatı Büyüklüğü

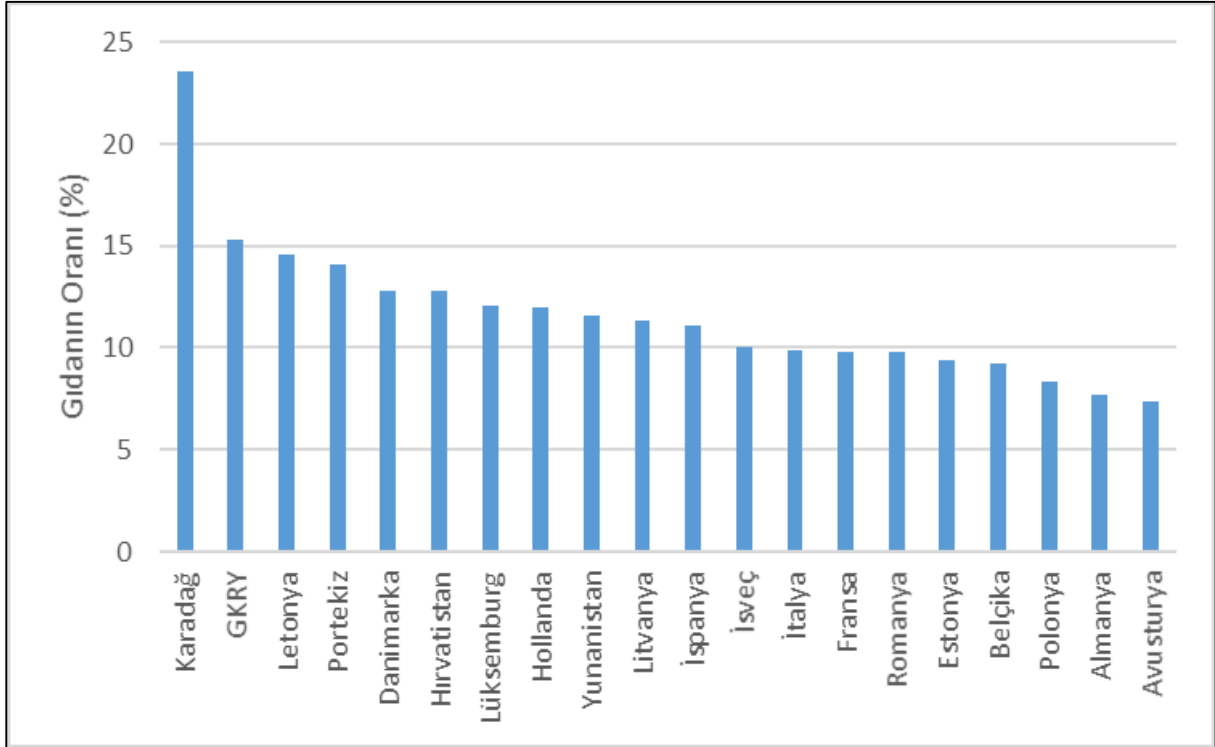

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.2.1. Mal İthalatı İçinde Gıdanın Oranı

AB bölgesindeki ülkelerde gıdanın mal ithalatı içindeki oranlarına bakıldığında Karadağ ilk sırada yer almaktadır. Karadağ'ı GKRY ve Letonya izlemektedir. Türkiye %6,4'lük oranla alt sıralarda yer almaktadır. Bu oranla Türkiye gıda sektöründe net ihracatçı konumda bulunmaktadır (Grafik 10).

Grafik 10- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalatı İçinde Gıdanın Oranı (İlk 20 Ülke)

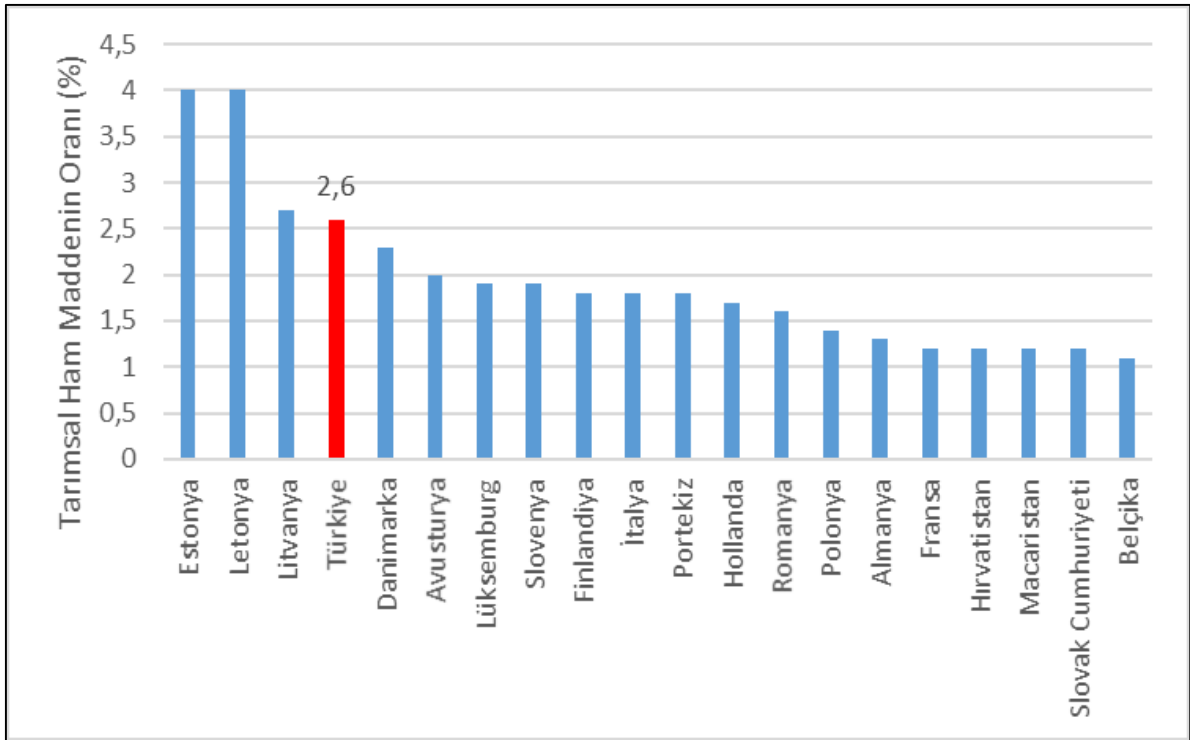

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.2.2. Mal İthalatı İçinde Tarımsal Ham Maddenin Oranı

Ülkelerin tarımsal ham madde ithalatının toplam mal ithalatına oranı nispeten düşük kalmaktadır. Bu durumda diğer sektörlerin ithalat birim değerlerindeki yükseklik, tarımsal ham maddenin bir miktarının tarım sektörünün doğası gereği kendi iç kaynaklarından karşılanması etkilidir. Türkiye'nin tarımsal ham madde ithalatının toplam mal ithalatına oranı %2,6'dır. Bu oran %0,6 ihracat oranı ile birlikte değerlendirildiğinde gıda sanayisinin gelişmiş olmasına rağmen tarımsal ham maddede ülkenin kendine yetemediğini göstermektedir (Grafik 11).

Grafik 11- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde Tarımsal Hammaddenin Oranı (İlk 20 Ülke)

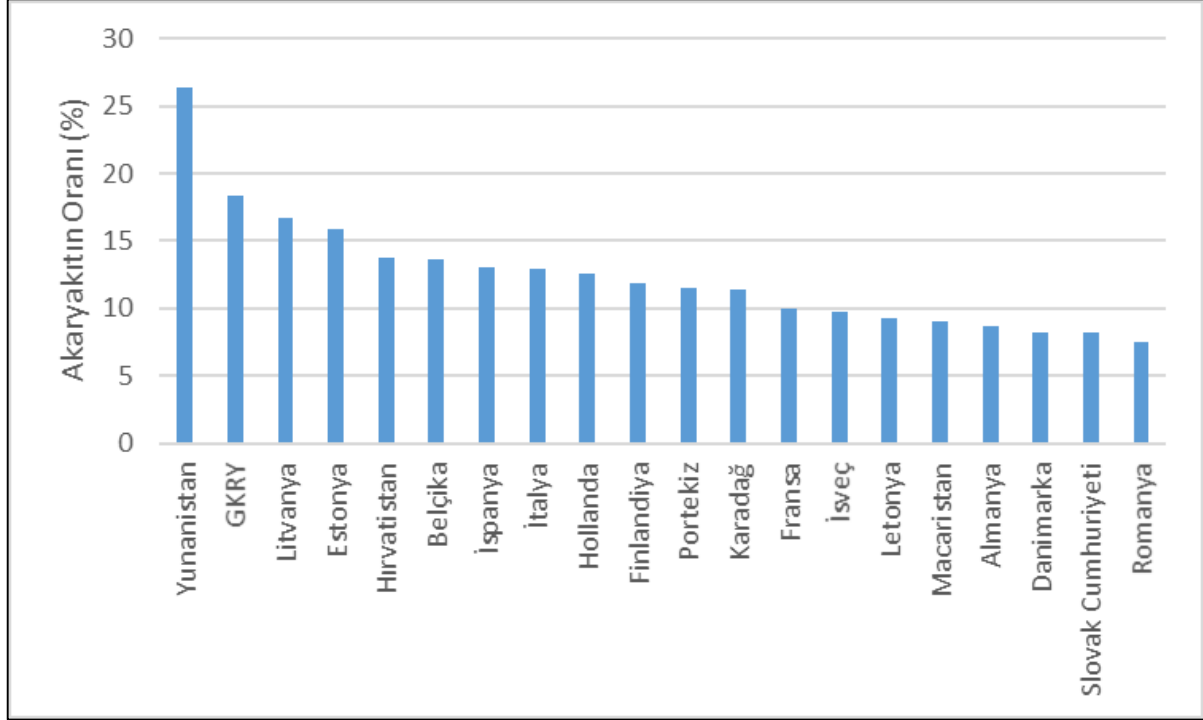

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.2.3. Mal İthalatı İçinde Akaryakıtın Oranı

Akaryakıt ithalatında ihracatta olduğu gibi Yunanistan ve GKRY önde gelmektedir. Bu durum bu iki ülkenin re-export⁶ yaptığını düşündürmektedir. Eldeki verilere göre Türkiye'nin akaryakıt ithalatı ise 2021 yılı toplam mal ithalatı içinde %6,4 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 12). Daha önce de belirtildiği üzere bu alandaki veriler gizli tutulduğundan sağlıklı bir yorum yapmak pek mümkün gözükmemektedir.⁷

Grafik 12- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde Akaryakıtın Oranı (İlk 20 Ülke)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

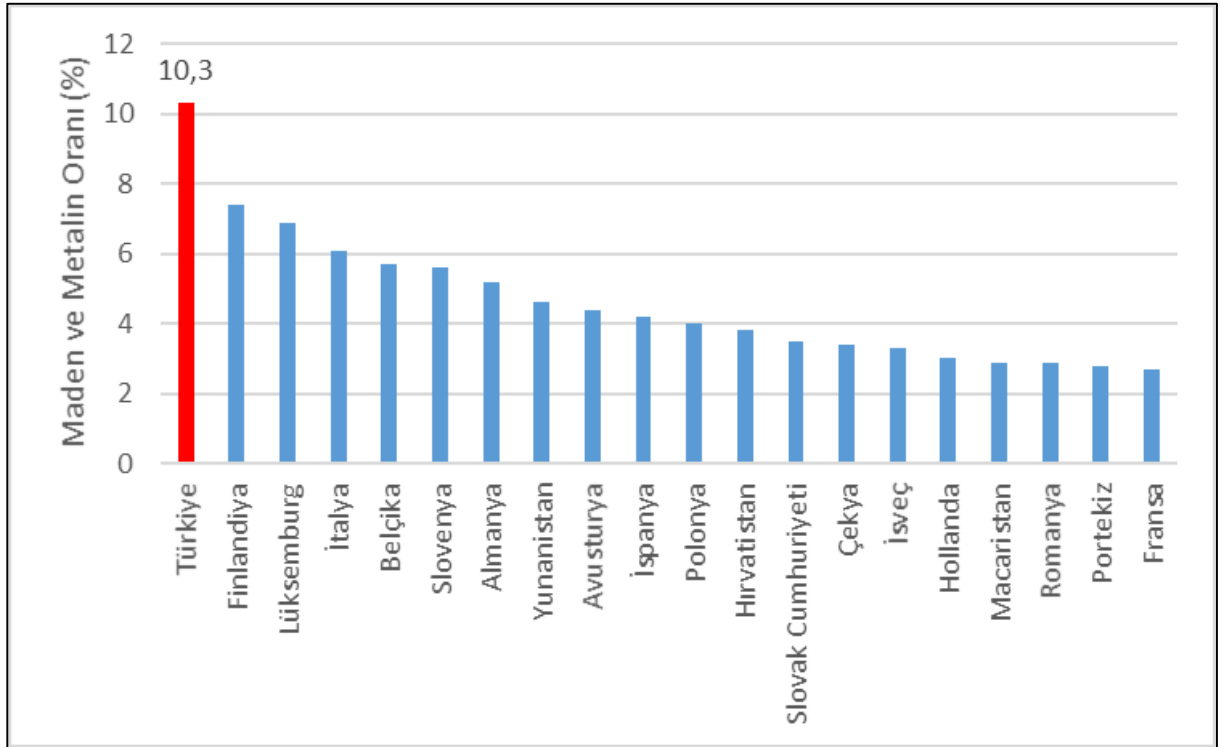
⁶ Mal bedelleri için transfer yapılarak veya yapılmaksızın, satın alınan ya da yurtdışına satılmış malların transit olarak veya doğrudan doğruya ithalat ve ihracat rejimi hükümlerine tabi olmaksızın başka bir ülkeye satılmasına denilmektedir.

⁷ Türkiye'nin başlıca ithalat kalemleri arasında petrol ve doğalgazın olduğu bilinmektedir. Ancak gizli veri nedeniyle bu istatistikler tabloya yansımamaktadır. Örneğin Türkiye'nin 1110 ISIC3 kodlu ham petrol ve doğal gaz ithalatı 2019 ve 2020 yılında 0,00 USD ile istatistiklere yansımamıştır. Aynı yıllarda 2320 ISIC kodlu rafine edilmiş petrol ürünleri 2019 yılında 11 milyar USD, 2020 yılında ise yaklaşık 8 milyar USD ile verilere yansıtılmıştır.

2.2.4. Mal İthalatı İçinde Maden ve Metallerin Oranı

Maden ve metaller imalat sanayinin temel hammadde kaynağı olarak işlenmektedir. Bu göstergede Türkiye AB bölgesinde yüzde 10'un üzerinde ithalat oranına sahip tek ülkedir (%10,3). Bu durum Türkiye'deki maden ve metal kaynaklarının ülke için yeterli olmadığını göstermektedir. Ancak bu ithalat ülkede hızlı büyüme gösteren imalat sanayinin de ham madde ihtiyacı için ithal edildiğinden olumlu bir gösterge olarak da değerlendirilebilir. Ayrıca Türkiye'de yüksek oranlarda altın ithalatı olduğu göz ardı edilmemelidir (Grafik 13).

Grafik 13- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde Maden ve Metalin Oranı (İlk 20 Ülke)

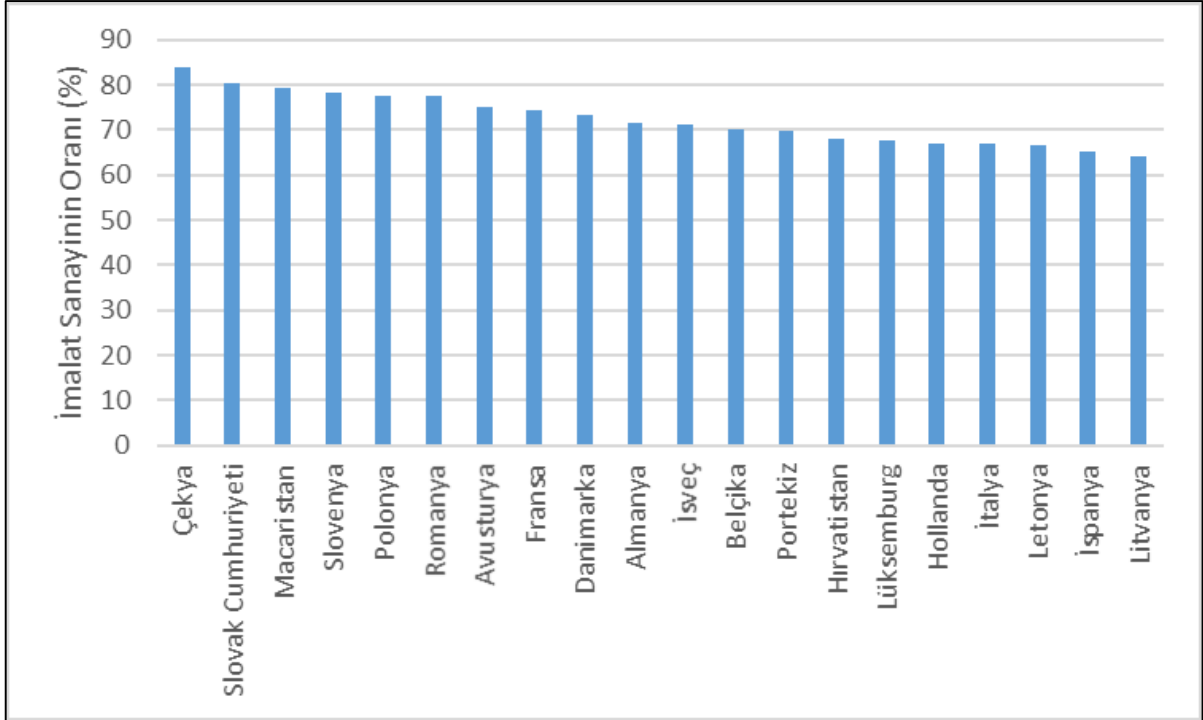

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

2.2.5. Mal İthalatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı

İmalat sanayi ihracatı yüksek ülkelerin imalat sanayi ithalatının da oransal olarak fazla olduğu görülmektedir. Bu durum imalat sanayinde satın alınan ürünlerin yarı mamül olarak kullanıldığı da göz önünde bulundurulursa anlamlı olmaktadır. Çekya, Slovak Cumhuriyeti ve Macaristan mal ithalatlarında yüksek oranlarda imalat sanayi ithalatı bulunmaktadır. Türkiye’de bu oran %59,9’dur (Grafik 14).

Grafik 14- AB Üyesi, Aday Ülkelerin Mal İthalatı İçinde İmalat Sanayinin Oranı (İlk 20 Ülke)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3. AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet Ticaretinin Sektörel Dağılımı

3.1. Hizmet İhracatının Sektörel Dağılımı

AB Bölgesinde hizmet ihracatı; ulaştırma, seyahat, sigortacılık ve finansal hizmetler ile bilgisayar, bilgi iletişim ve diğer hizmetler başlıklarında incelenmiştir.

Tablo 7- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatının Sektörel Dağılımı

Ülke	Hizmet İhracatı (Milyar USD)	Ulaştırma hizmetlerinin oranı (%)	Seyahat hizmetlerinin oranı (%)	Sigortacılık ve Finansal hizmetlerin oranı (%)	Bilgisayar Bilgi İletişim ve Diğer hizmetlerin oranı (%)
Arnavutluk	4	9,7	56	0,4	33,9
Avusturya	69	27,7	14,9	5,3	52,2
Belçika	134	21,3	4,9	10,6	63,2
Bulgaristan	11	19,2	22,6	8,3	49,8
GKRY	18	20,4	11,1	36,7	31,8
Çekya	30	25,6	10,4	2,5	61,5
Almanya	381	21	5,8	13	60,2
Danimarka	92	64	4,9	1,8	29,2
Estonya	10	29,5	6,5	1,5	62,5
İspanya	118	15,1	28,9	5,6	50,5
Finlandiya	33	10,5	3,3	1,5	84,7
Fransa	302	23,2	13,5	9,2	54,1
Yunanistan	41	53,7	30	3,1	13,1
Hırvatistan	17	7,6	63,8	1,2	27,4
Macaristan	26	25,2	15,8	1,9	57,1
İrlanda	337	0,9	0,3	12,4	86,5
İtalya	100	11,4	25,5	9,8	53,3
Litvanya	15	58,8	3,3	4,6	33,3
Lüksemburg	139	5,3	3,7	58,2	32,7
Letonya	6	32,7	5,1	3,9	58,3
Karadağ	2	26	49,9	1	23,1
K. Makedonya	2	24,6	18,7	0,2	56,4
Malta	18	6	4,3	21,4	68,4
Hollanda	192	23,2	4,5	3,7	68,5
Polonya	80	29,6	11,3	2,3	56,8
Portekiz	32	20,8	36,8	2,2	40,2
Romanya	33	27,3	10	1,4	61,2
İsveç	78	12,2	7,7	7	73,2
Slovenya	10	32,7	18,3	3,6	45,4
Slovak Cumhuriyeti	11	36	8,4	2,3	53,2
Sırbistan	9	16,6	20,5	1,2	61,7
Türkiye	58	43,1	36	5,8	15,1

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

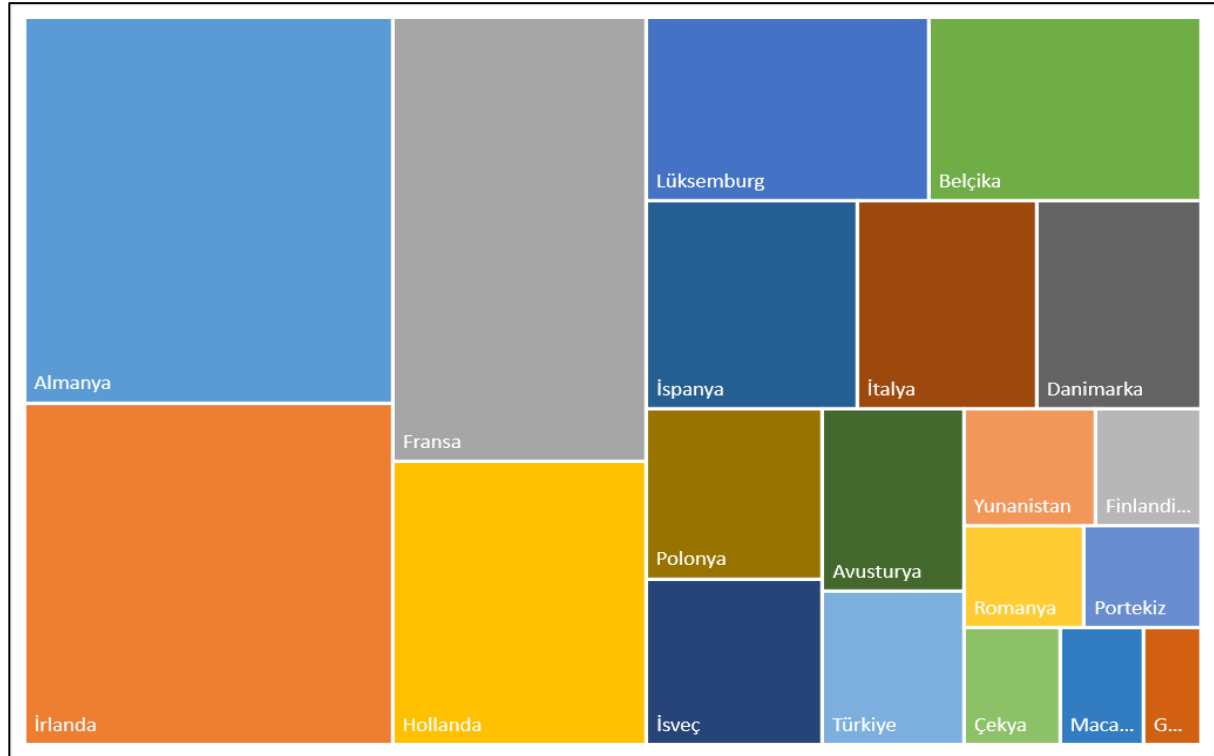
AB Bölgesi hizmet ihracat hacminin büyüklüğünde Almanya 381 milyar USD ile ilk sırada yer almaktadır. Almanya'yı İrlanda ve Fransa takip etmektedir. Türkiye hizmet ihracatında 58 milyar USD ile 13. sırada yer almaktadır (Tablo 8 ve Grafik 15).

Tablo 8- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracat Hacmi

Ülke	Hizmet İhracatı (Milyar USD)	Ülke	Hizmet İhracatı (Milyar USD)
Almanya	381	Portekiz	32
İrlanda	337	Çekya	30
Fransa	302	Macaristan	26
Hollanda	192	GKRY	18
Lüksemburg	139	Malta	18
Belçika	134	Hırvatistan	17
İspanya	118	Litvanya	15
İtalya	100	Bulgaristan	11
Danimarka	92	Slovak Cum.	11
Polonya	80	Estonya	10
İsveç	78	Slovenya	10
Avusturya	69	Sırbistan	9
Türkiye	58	Letonya	6
Yunanistan	41	Arnavutluk	4
Finlandiya	33	Karadağ	2
Romanya	33	K. Makedonya	2

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

Grafik 15- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı Büyüklüğü

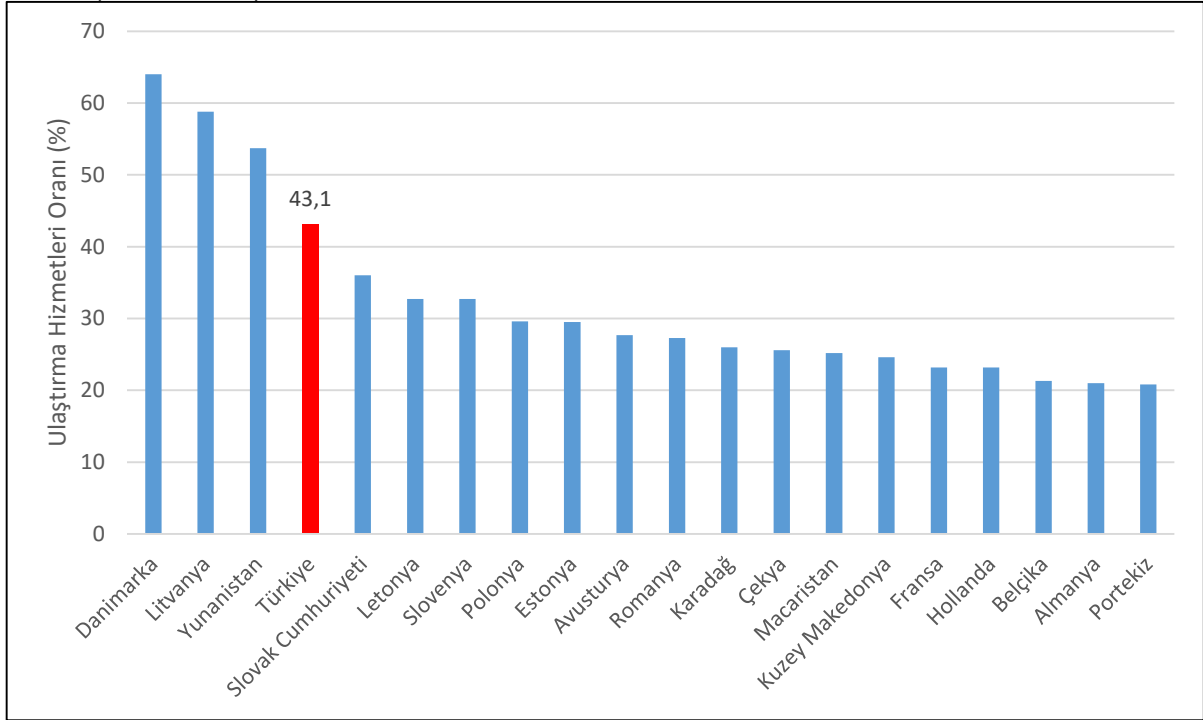

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.1.1. Hizmet İhracatı İçinde Ulaştırmanın Oranı

Hizmet ihracatı içinde ulaştırmanın oranına bakıldığında Danimarka %64 ile ilk sırada yer almaktadır. Danimarka'yı Litvanya ve Yunanistan takip etmektedir. Bu ülkeler deniz taşımacılığında önde gelen ülkelerdir. Türkiye bu ülkeleri %43,1'lik oranla takip etmektedir (Grafik 16).

Grafik 16- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Ulaştırmanın Oranı (İlk 20 Ülke)

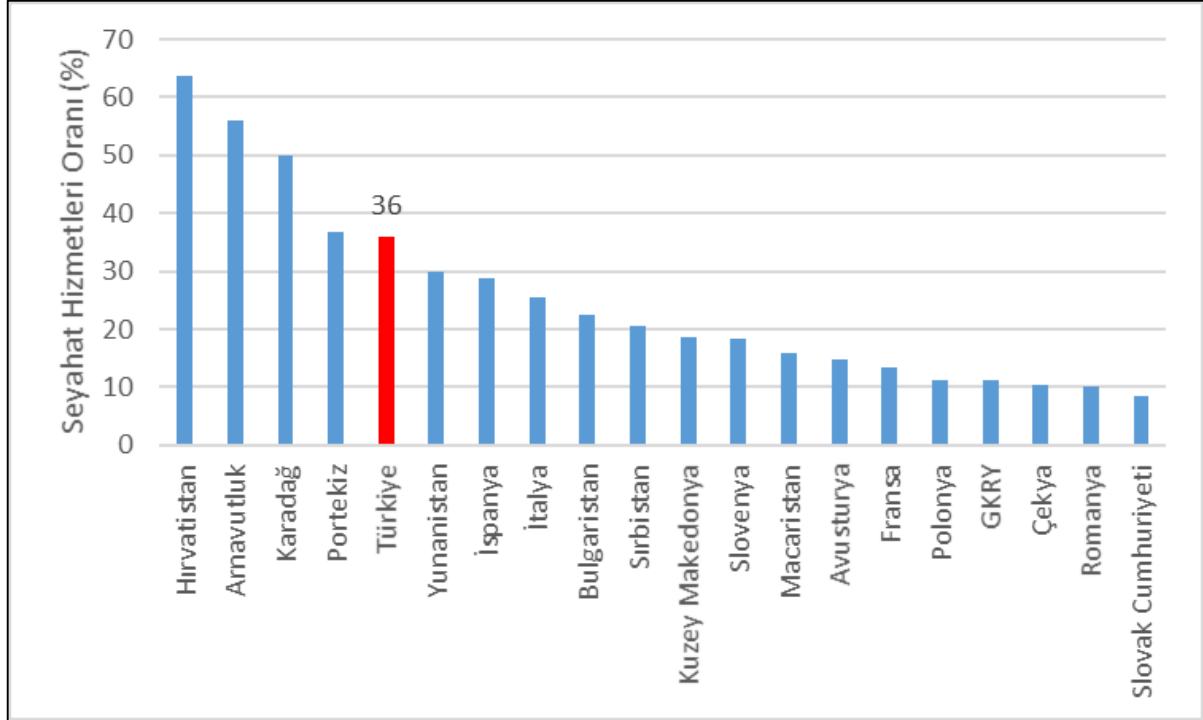

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.1.2. Hizmet İhracatı İçinde Seyahat Hizmetlerinin Oranı

Seyahat hizmetlerinin toplam hizmet ihracatı içindeki oranına bakıldığında AB Bölgesinde özellikle Balkan ülkelerinin bu alanda ilk sıralarda yer aldıkları görülmektedir. Bu sıralamada turizmin bu ülke ekonomilerindeki ağırlığı en önemli sebeptir. Portekiz ve Türkiye (%36) bu ülkeleri takip etmektedir (Grafik 17).

Grafik 17- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Seyahatın Oranı (İlk 20 Ülke)

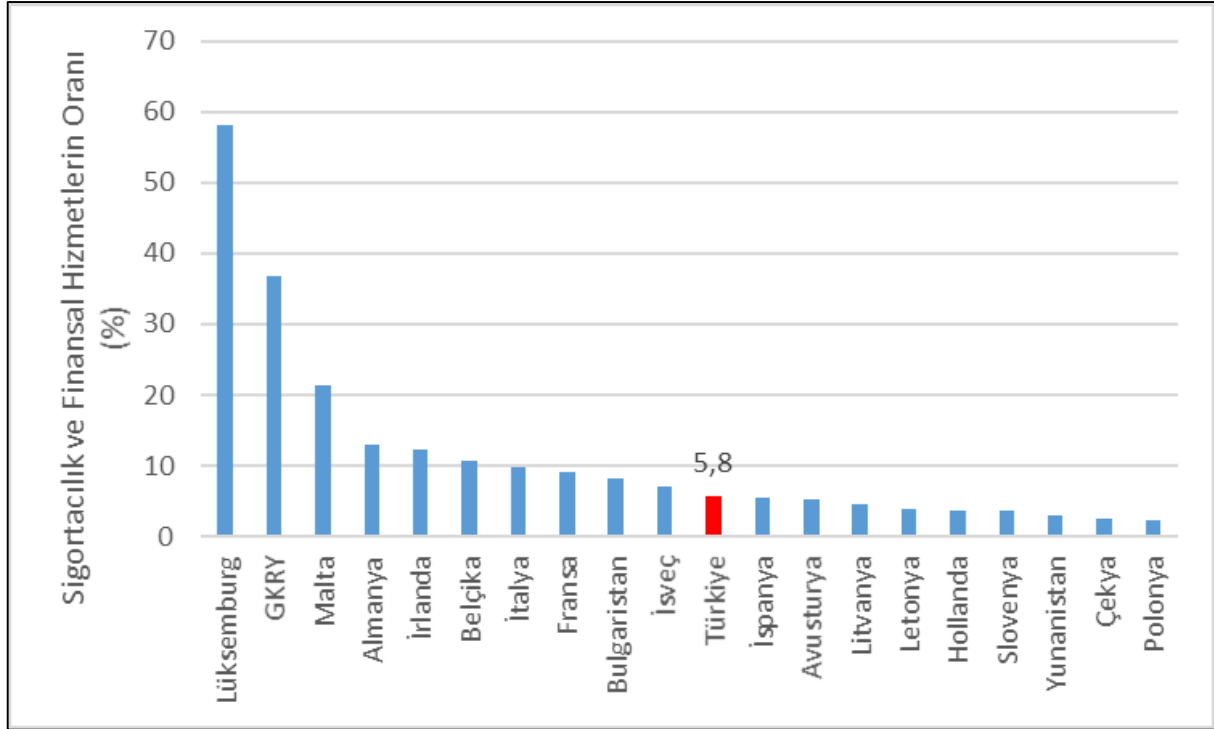

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.1.3. Hizmet İhracatı İçinde Sigortacılık ve Finansal Hizmetlerin Oranı

AB Bölgesinde hizmet ihracatın sigortacılık ve finansal hizmetlerin oranında Avrupa'nın finans merkezleri olan Lüksemburg, GKRY ve Malta ilk sıralarda yer almaktadır. Türkiye %5,8 ile bölgede 11. sırada yer almaktadır (Grafik 18).

Grafik 18- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Sigortacılık ve Finansal Hizmetlerin Oranı (İlk 20 Ülke)

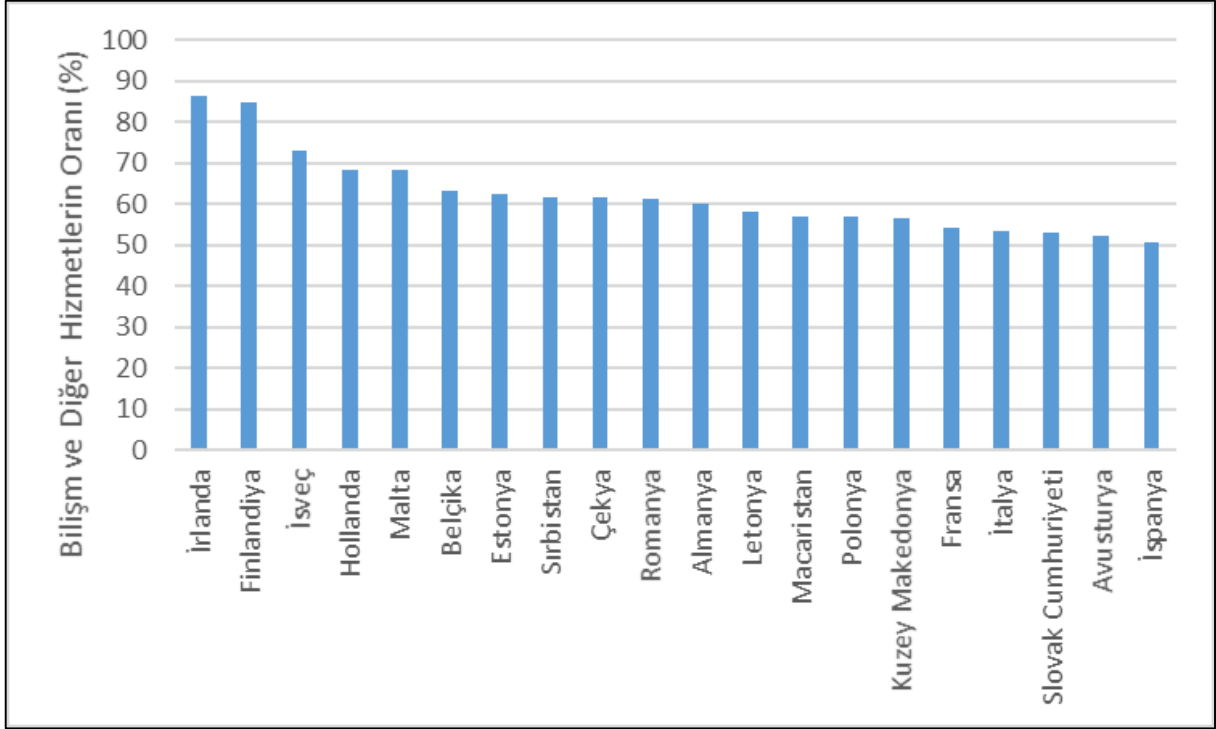
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.1.4. Hizmet İhracatı İçinde Bilgisayar, Bilgi İletişim ve Diğer Hizmetlerin Oranı

Teknolojik gelişimin hızlanmasıyla bilişim hizmetlerinin ağırlığı da her geçen gün artmaktadır. AB Bölgesinde İrlanda, Finlandiya ve İsveç'te bilişim hizmetlerinin ihracatının toplam hizmet ihracatı içinde önemli yer tuttuğu ilk üç ülkedir (Grafik 19). Türkiye'nin hizmet ihracatı içinde bilişimin oranı %15,1'dir ve bu oranla Yunanistan'ın üzerinde sondan ikinci sırada yer almaktadır.

Grafik 19- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İhracatı İçinde Bilgisayar, Bilgi İletişim ve Diğer Hizmetlerin Oranı (İlk 20 Ülke)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.2. Hizmet İthalatının Sektörel Dağılımı

Hizmet ithalatının sektörel dağılımı Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatının Sektörel Dağılımı

Ülke	Hizmet İthalatı (Milyar USD)	Ulaştırma hizmetlerinin oranı (%)	Seyahat hizmetlerinin oranı (%)	Sigortacılık ve Finansal hizmetlerin oranı (%)	Bilgisayar Bilgi İletişim ve Diğer hizmetlerin oranı (%)
Arnavutluk	2	14	66	3,6	16,4
Avusturya	67	29	12	5,7	53,3
Belçika	134	22,5	10,9	8,1	58,4
Bulgaristan	6	27,7	22,8	10,7	38,8
GKRY	13	17,5	7,7	34,5	40,4
Çekya	25	28,3	13,2	5,2	53,2
Almanya	384	24,5	12,4	8,7	54,3
Danimarka	80	48,4	8,3	1,6	41,7
Estonya	8	30	8,1	2,3	59,7
İspanya	73	19,2	16,2	7,1	57,5
Finlandiya	36	18,9	3,9	5,4	71,8
Fransa	258	20,2	13,4	9	57,4
Yunanistan	26	68,9	5,1	9,2	16,9
Hırvatistan	5	16	20,8	8	55,2
Macaristan	20	25,9	7,2	3,8	63
İrlanda	340	1,6	0,3	10,1	88
İtalya	112	21,1	13,4	15,5	50
Litvanya	9	57	6,2	4,8	32,1
Lüksemburg	110	7,3	3,5	51	38,2
Letonya	4	29,7	7,8	3,9	58,5
Karadağ	1	45,9	5,7	2,6	45,8
K. Makedonya	1	33,2	15,7	2,7	48,3
Malta	15	4,6	1,6	22,1	71,6
Hollanda	164	19,7	5,6	7,6	67,1
Polonya	49	26,5	11,7	4,8	57
Portekiz	21	26,9	20,4	6,9	45,8
Romanya	22	18,3	24,1	4	53,5
İsveç	80	12,6	10,5	3,6	73,3
Slovenya	7	26,7	15,2	4,2	53,9
Slovak Cumhuriyeti	10	33,4	11,7	4,2	50,7
Sırbistan	7	25,6	21,8	4,1	48,5
Türkiye	31	39,8	5,4	14,5	40,3

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

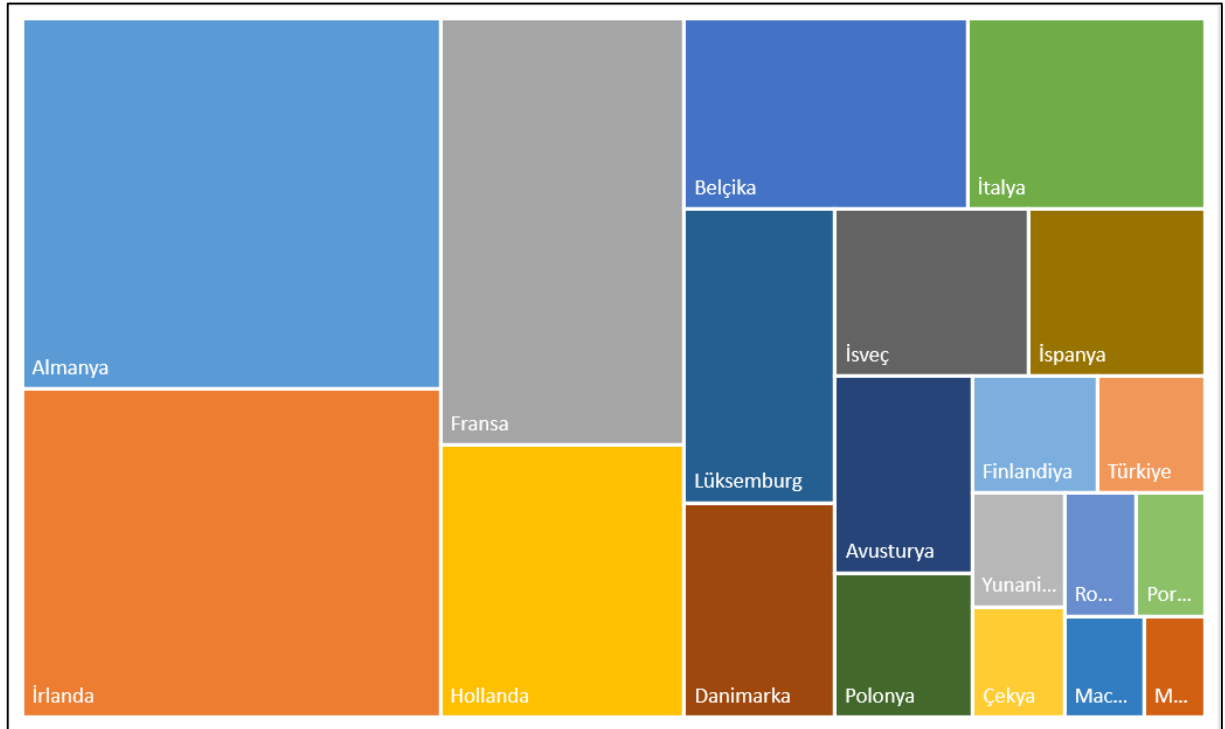
Hizmet ithalatında ihracatta olduğu gibi Almanya ilk sırada yer almaktadır. Almanya'yı 340 milyar USD ile İrlanda ve 258 milyar USD ile Fransa izlemektedir. AB bölgesinde hizmet ithalatı sıralaması ve hacmi aşağıda verilmektedir (Tablo 10, Grafik 20). Türkiye 31 milyar USD ile hizmet ithalatında orta sıralarda yer almaktadır.

Tablo 10- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Mal İthalat Hacmi

Ülke	Hizmet İthalatı (Milyar USD)	Ülke	Hizmet İthalatı (Milyar USD)
Almanya	384	Romanya	22
İrlanda	340	Portekiz	21
Fransa	258	Macaristan	20
Hollanda	164	Malta	15
Belçika	134	GKRY	13
İtalya	112	Slovak Cum.	10
Lüksemburg	110	Litvanya	9
Danimarka	80	Estonya	8
İsveç	80	Slovenya	7
İspanya	73	Sırbistan	7
Avusturya	67	Bulgaristan	6
Polonya	49	Hırvatistan	5
Finlandiya	36	Letonya	4
Türkiye	31	Arnavutluk	2
Yunanistan	26	Karadağ	1
Çekya	25	K. Makedonya	1

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

Grafik 20- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı Büyüklüğü

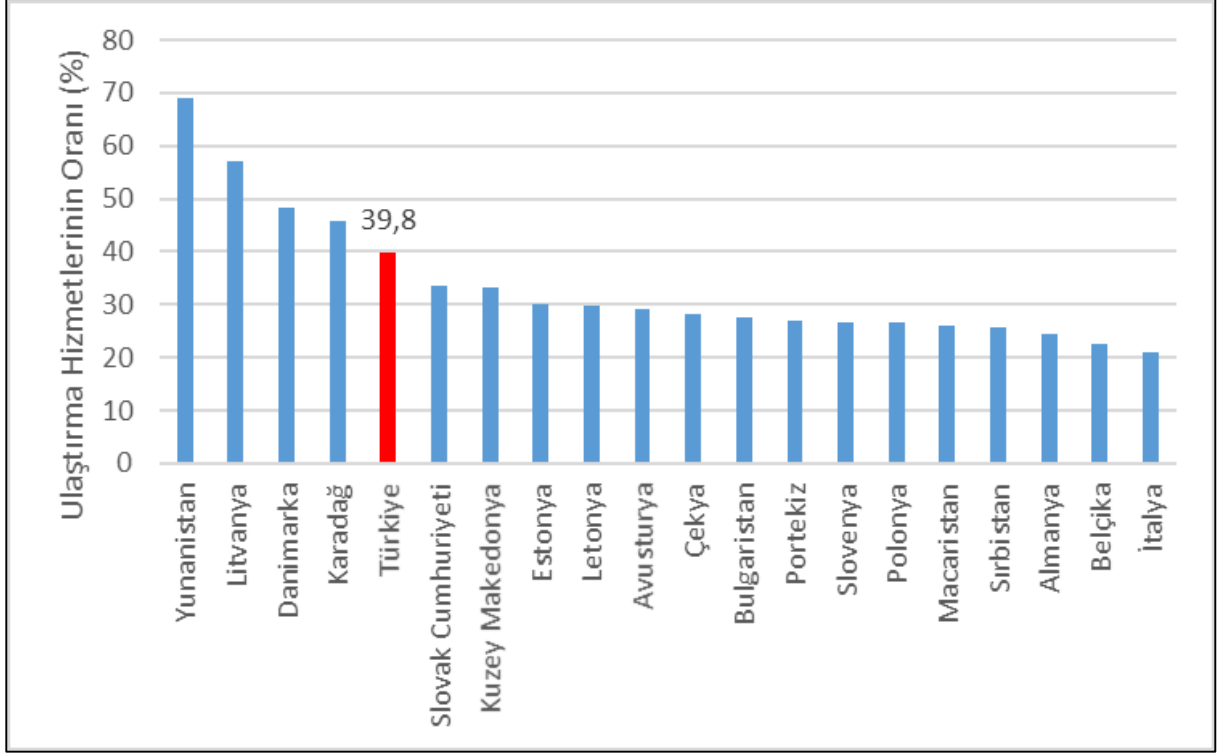
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.2.1. Hizmet İthalatı İçinde Ulaştırmanın Oranı

AB Bölgesi ülkelerinde taşıma hizmetlerinin toplam hizmet ithalatı içindeki payına bakıldığında Yunanistan'ın %68,9 ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu ülkeyi Litvanya ve Danimarka takip etmektedir. Türkiye ise % 39,8 ile bu listede 5.sırada yer almaktadır. (Grafik 21)

Grafik 21- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Ulaştırmanın Oranı (İlk 20 Ülke)

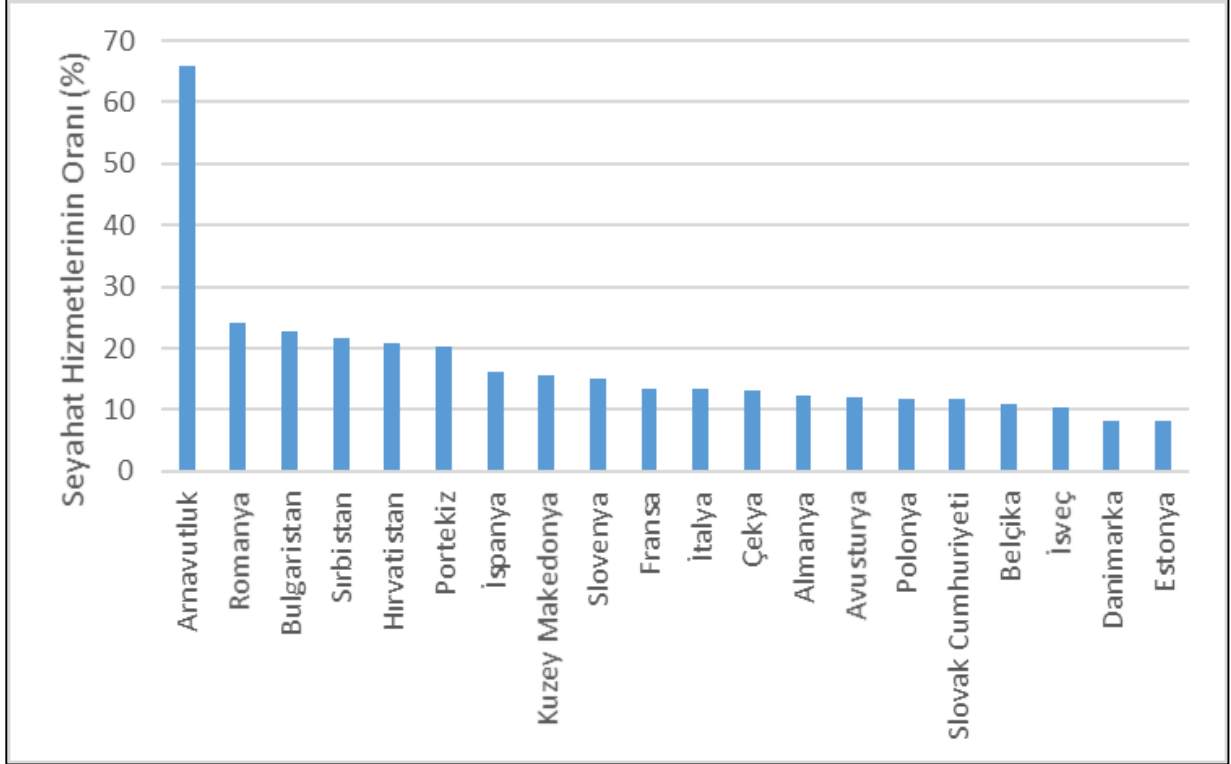
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.2.2. Hizmet İthalatı İçinde Seyahat Hizmetlerinin Oranı

Bölge içindeki ülkelerde seyahat hizmetlerinin toplam hizmetler ithalatı içinde en çok yer tuttuğu ülke %66 ile Arnavutluk'tur. Bu ülkeyi diğer Balkan ülkeleri takip etmektedir (Grafik 22). Türkiye'nin seyahat hizmetlerinin toplam hizmet ithalatı içindeki oranı ise %5,4'tür.

Grafik 22- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Seyahat Hizmetlerinin Oranı (İlk 20 Ülke)

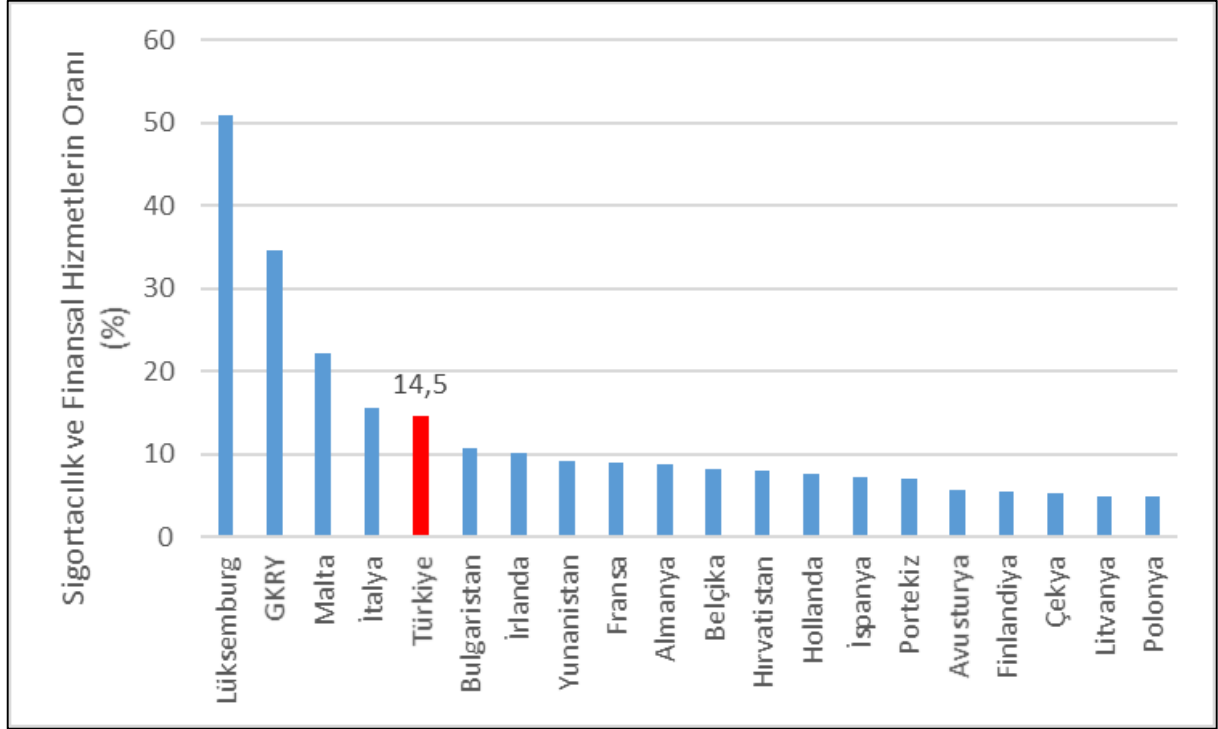

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.2.3. Hizmet İthalatı İçinde Sigortacılık ve Finans Hizmetlerinin Oranı

Hizmet ithalatında sigortacılık ve finans hizmetlerinin oranına bakıldığında Avrupa'nın finans merkezi olan Lüksemburg'un %51 ile ilk sırada olduğu görülmektedir. Bu ülkeyi benzer yapıda olan GKRY ve Malta takip etmektedir. Türkiye'de bu oran %14,5'tir ve bölgede bu alanda 5. Sırada bulunmaktadır.

Grafik 23- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Sigortacılık ve Finans Hizmetlerinin Oranı (İlk 20 Ülke)

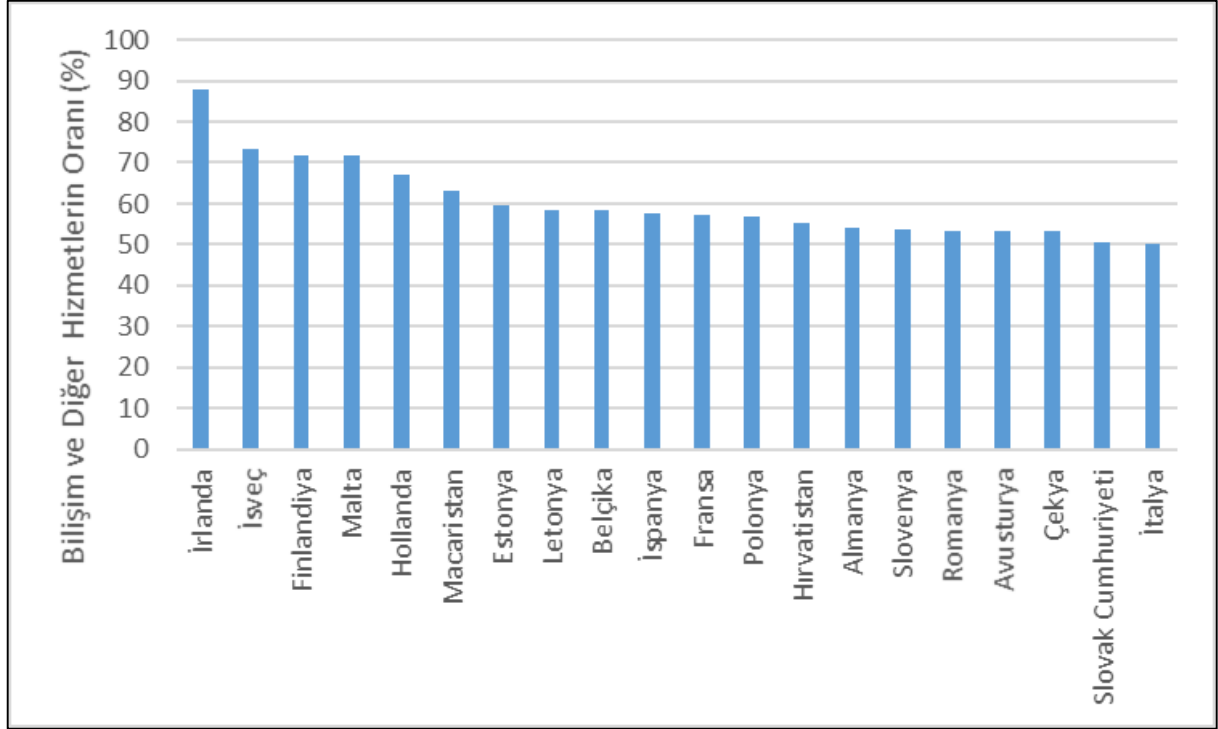
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

3.2.4. Hizmet İthalatı İçinde Bilişimin Oranı

Son olarak bölgenin hizmet ithalatında bilgisayar, bilgi-iletişim ve diğer hizmetlerin oranına bakıldığında İrlanda'nın %88'lik bir oranla ilk sırada olduğu görülmektedir. İrlanda'yı İsveç ve Finlandiya takip etmektedir. Bu sıralama aynı sektörün ihracat oranlarında da benzerdir. Kuzey Avrupa ülkeleri bu sektörün dış ticaretinde kıtanın bilişim merkezi olarak kabul edilebilir (Grafik 24). Türkiye'de ise bu oran aynı sektörün ihracatının çok üzerinde %40,3'tür.

Grafik 24- AB Üyesi, Aday Ülkeler ve Türkiye'nin Hizmet İthalatı İçinde Bilişim Hizmetlerinin Oranı (İlk 20 Ülke)

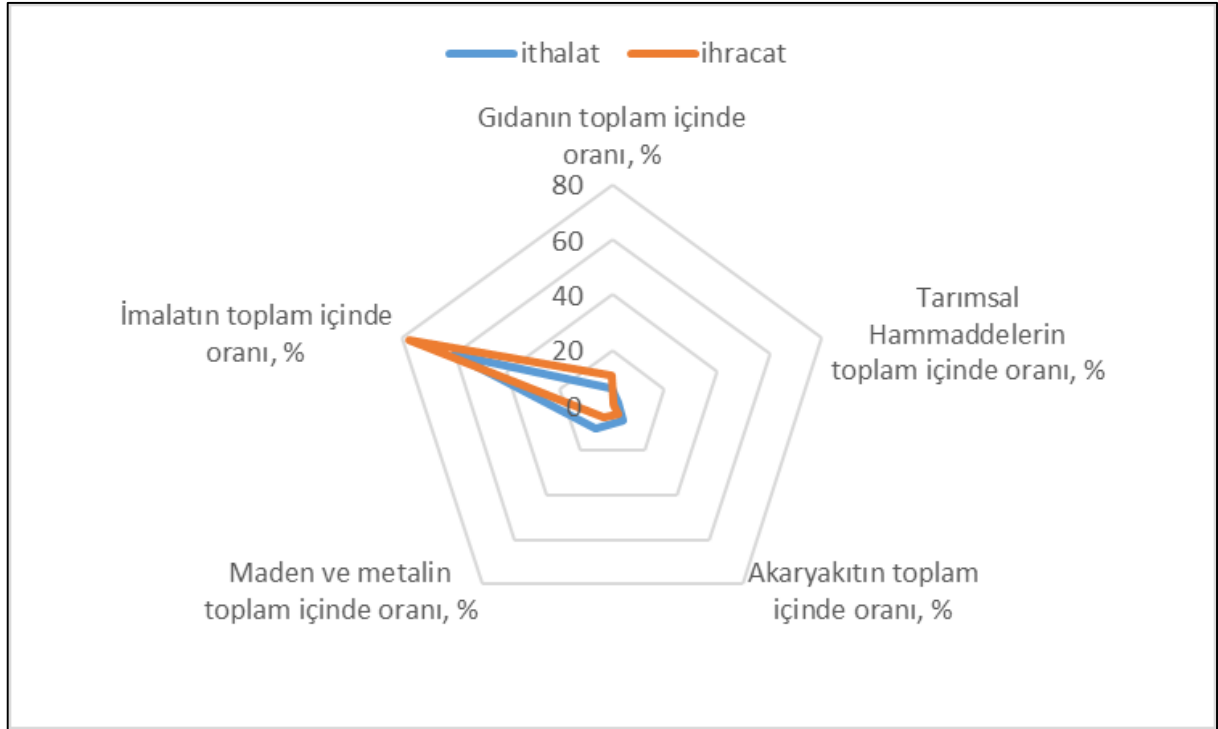

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

4. Türkiye'nin Mal ve Hizmet Sektörlerinde Dış Ticaretinin Görünümü

Türkiye için mal ihracatı ve ithalatının kendi içindeki ağırlığına bakıldığında (Grafik 25) imalat sanayinin hem ihracatta hem de ithalatta çok büyük ağırlığının olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye'nin artık tarım ülkesi olmaktan çıkıp sanayileşme yolunda belli bir aşamaya geldiğinin kanıtı niteliğindedir. İhracatta gıdaya olan kayma ithalatta benzer şekilde maden ve metaller yönündedir. Akaryakıt ithalatındaki gizli verinin varlığı dikkate alındığında ithalatta imalat sanayine dönük okun ağırlığı akaryakıtta da kayacaktır.⁸

Grafik 25-Türkiye'nin Mal İhracat ve İthalatının Karşılaştırılması 2020-2021

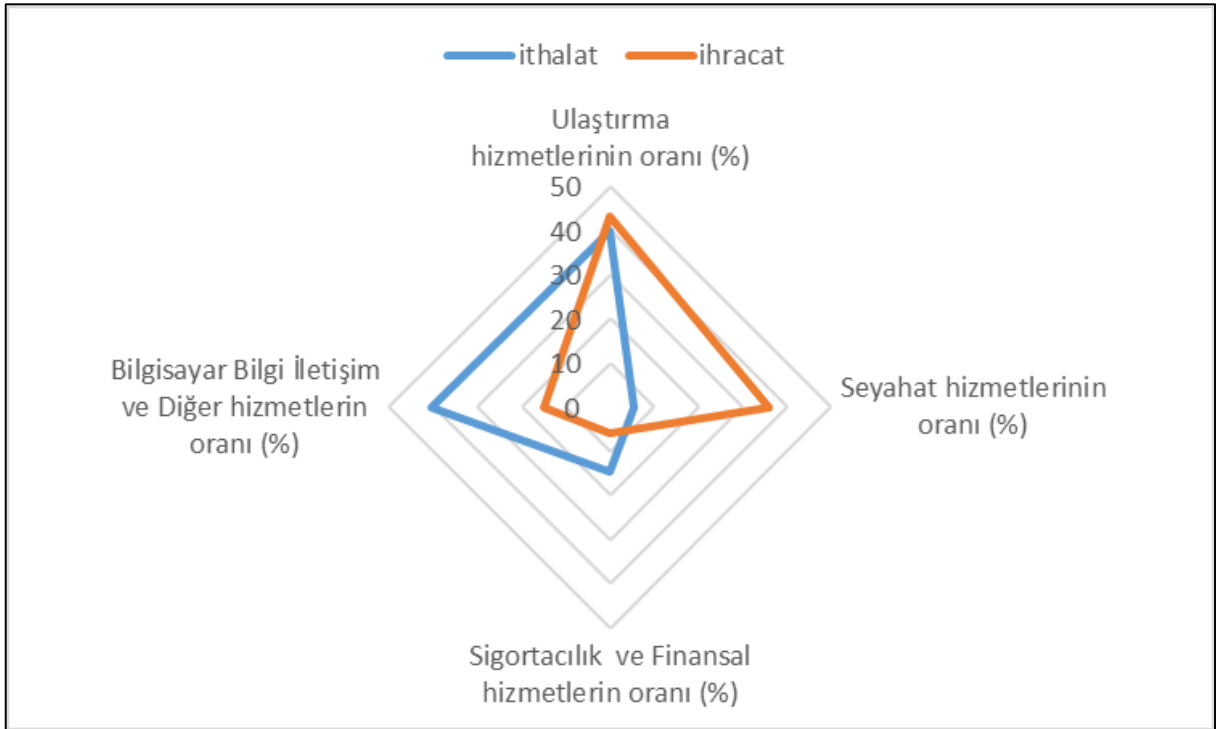
Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

⁸ 9999 ISIC3 kodlu gizli verilerde akaryakıt ve doğalgazın ağırlığının yüksek olduğu tahmin edilmektedir.

Türkiye'nin hizmet sektörlerindeki dış ticareti ise daha farklı bir görünüm sergilemektedir. İhracatta seyahat hizmetleri ile ulaştırma hizmetleri büyük ağırlığa sahiptir. Diğer taraftan bilgisayar, bilgi iletişim ve diğer hizmetlerin oranı da dikkat çekmektedir. İthalata bakıldığında ise ulaştırma hizmetleri ile bilişim ve diğer hizmetler ağırlığı oluşturmaktadır. Seyahat hizmetlerinin ihracattaki ağırlığı turizm sektörünün gücünden kaynaklanmaktadır. Ulaştırma hizmetleri ise dış ticaretin canlılığı nedeniyle yoğun ithal edilen hizmetler arasındadır. Sigortacılık ve finansal hizmetler de hizmet ithalatı içinde belli bir ağırlığa sahiptir.

Grafik 26- Türkiye'nin Hizmet İhracat ve İthalatının Karşılaştırılması 2020-2021

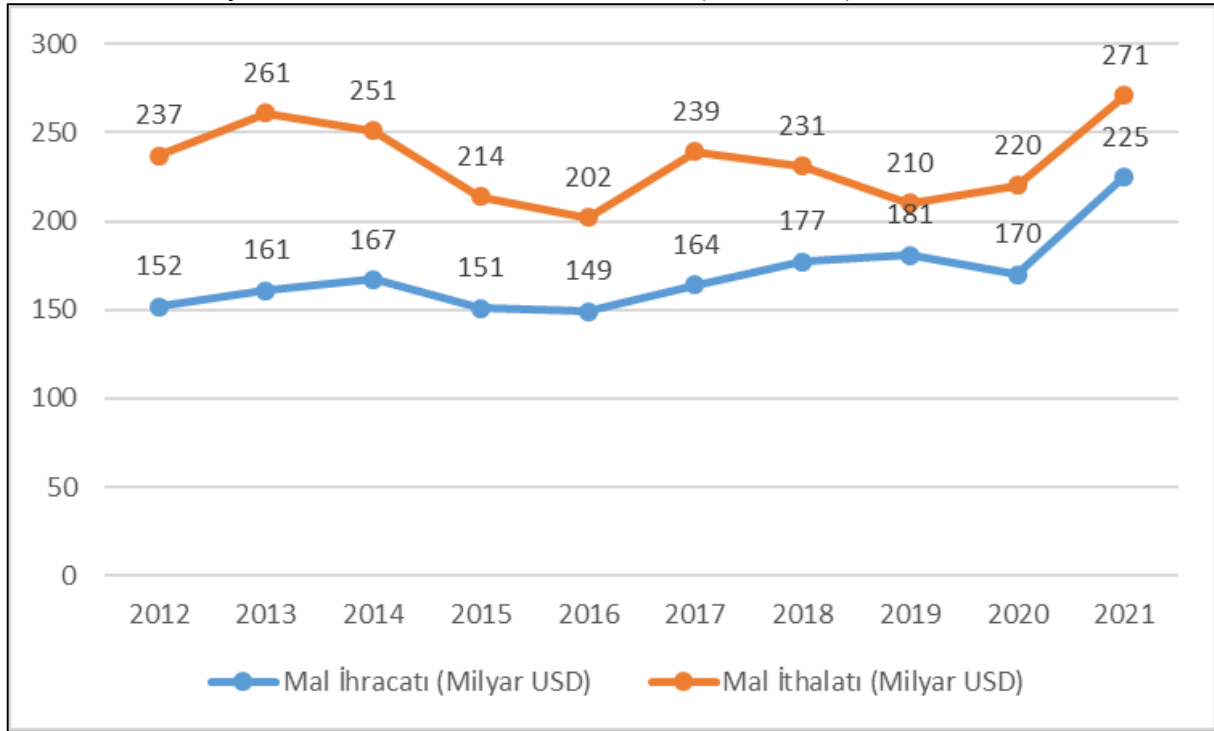

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

4.1. Mal İhracat ve İthalatının Yıllara Göre Değişiminin İncelenmesi

Bu bölümde ülkenin son on yıldaki ilgili sektörlerdeki ihracat ve ithalat hacmi verilmektedir (Grafik 27). Görüldüğü üzere Türkiye'nin bu sektörlerdeki ihracatı 2020 yılına kadar dalgalı bir seyir izlemişken, pandemi sonrası 2021 yılında 225 milyar USD'lik ihracat gerçekleştirilmiştir. Bu rakamla mal ihracatı bir önceki yıla göre %30'dan fazla artış göstermiştir. İthalatta ihracata benzer bir dalgalı seyri takip etmektedir. 2021 yılında bu alandaki ithalat 271 milyar USD'ye ulaşmıştır.

Grafik 27-Türkiye'nin Mal İhracat-İthalat Hacmi (Son 10 Yıl)

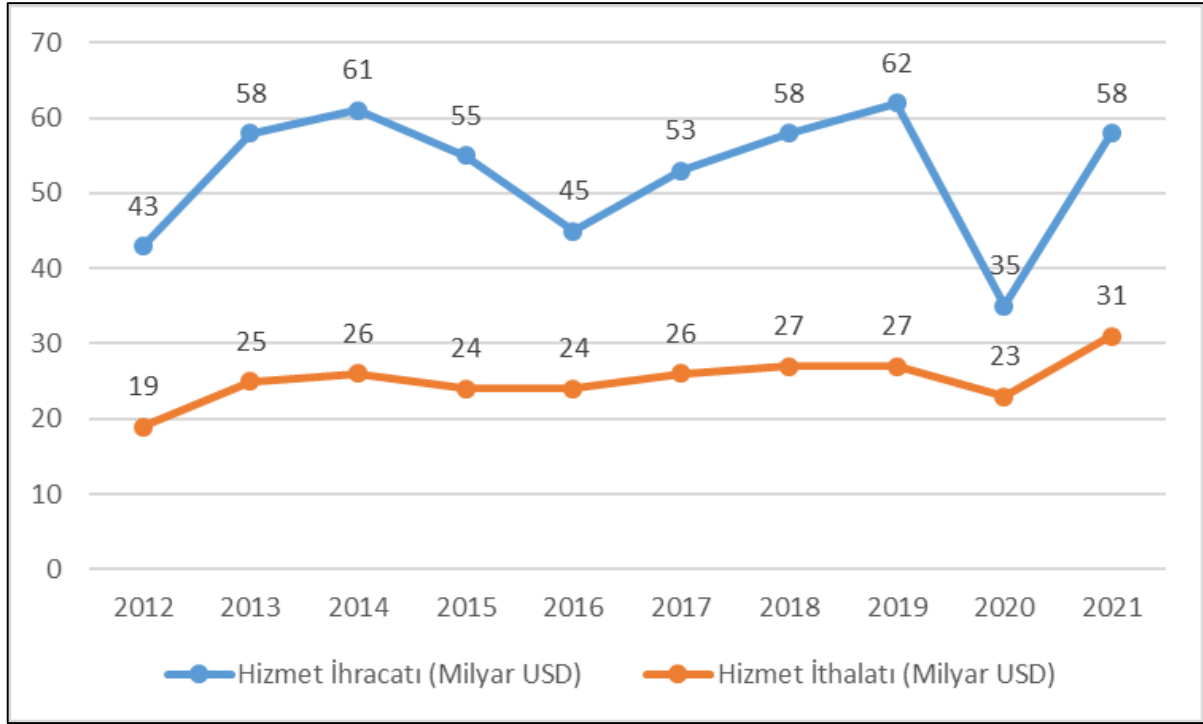

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

4.2. Hizmet İhracat ve İthalatının Yıllara Göre Değişiminin İncelenmesi

Türkiye hizmet dış ticaretinde mal ticaretinin tersine net fazla veren bir ülkedir. İhracat ithalata nispeten çok daha dalgalı bir seyir izlemektedir. Pandemi ile sert düşüş yaşayan hizmet ihracatı pandemi sonrası toparlanma sürecinde hızlı bir yükseliş kaydetmiştir. Türkiye, 2021 yılında 58 milyar USD hizmet ihracatına karşılık 31 milyar USD ithalat gerçekleştirmiştir.

Grafik 28- Türkiye'nin Hizmet İhracat-İthalat Hacmi (Son 10 Yıl)

Kaynak: TÜİK Uluslararası Seçilmiş Göstergeler 2021 (Erişim: Nisan 2023)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu raporda Avrupa Birliği üyesi, aday ülkeler ve Türkiye'nin seçilmiş göstergelerle mal ve hizmet dış ticareti, ülkelerin kendi dış ticaretindeki ağırlıkları baz alınarak incelenmiştir. Çalışma, Türkiye'nin mal ve hizmet sektörlerindeki ana sektörlerinin özellikle gelişmiş ülkelerle kıyası açısından önem arz etmektedir.

Bölgede mal ihracat hacmi 1 trilyon USD'nin üzerinde hacme sahip tek ülke Almanya'dır. Türkiye 2021 yılında bir önceki yıla göre ihracatta yüksek, ithalatta ise düşük büyüme rakamlarına ulaşmıştır. Türkiye, son on yılda ise hem ihracat hem de ithalatta dalgalı bir seyir izlemiştir.

Türkiye sanayisi gelişmiş ülkelerde olduğu gibi mal dış ticaretinde imalatta yüksek ihracat ve ithalat oranlarına sahiptir. Türkiye'nin mal ihracatı içinde gıda yüksek orana sahipken gıda sanayiiyle bağlantılı olan tarımsal hammaddenin toplam mal ithalatındaki oranı diğer ülkelere nispeten yüksektir. Bu tablo tarımsal hammaddenin yeterliliği konusunda ülkenin istenen seviyede olmadığına işaret etmektedir. Bölgedeki ülkelerin mal ithalatı içindeki maden ve metallerin ağırlığı en yüksek olan ülke Türkiye'dir. Bu durum büyük oranda imalat sanayinin ülke içindeki ağırlığından ve ülke sanayisinin hammadde ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Akaryakıt ithalatında ise gizli verilerin varlığı nedeniyle sağlıklı değerlendirme yapılamamıştır.

Hizmet ticaretinde ise bölgede İrlanda hem ihracatta hem de ithalatta dikkat çeken ülkelerdendir. Bu ülkenin ayrıca değerlendirilmesi fayda sağlayabilir. Türkiye'nin hizmet ihracatı ağırlığında ulaştırma ve seyahat önemli yer tutmaktadır. Türkiye'nin bilişim ihracatı ise diğer hizmetler içinde nispeten düşük kalmıştır. Bu durum ülkenin teknolojik seviyesinin henüz gelişmiş ülkeler seviyesinin çok altında olduğunu kanıtlamaktadır. Türkiye'nin hizmet ithalatında ulaştırma, sigorta ve finans hizmetlerinin ağırlığı yüksek iken seyahat hizmetlerinin ithalatının toplam hizmetlere oranı düşük kalmıştır. Bunun nedeni ülkede turizmin ve buna bağlı hizmetlerin gelişmiş olmasındandır.

Ticaret raporları; incelenen bölge, ülke, şehir üzerinden o yerin ticaretinde bazı çıkarımlar yapmayı kolaylaştırmaktadır. Pandemi, savaş ve ekonomik krizler gibi olağan dışı durumlar elbette küresel anlamda hemen her ülkeyi etkilemektedir. Bu etkilerin ölçülmesi ve bu süreçler sonrası toparlanmanın sağlanabilmesine de bu raporların katkı sağlaması beklenmektedir. Bu raporla Türkiye'nin pandemi sonrası dönemde hem kendi içinde hem de Avrupa'da diğer ülkelerle kıyaslanması amaçlanmıştır. Çıkarılan sonuçların tek başına değil diğer çalışmalar ışığında çok yönlü değerlendirilmesi gerektiği unutulmamalıdır.

KALKINMA AJANLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Zafer Kalkınma Ajansı

Cumhuriyet Mah. Öncü Sokak No:39
Merkez/Kütahya